

www.npsumava.cz

šumava

ZAJÍMAVOSTI Z PŘÍRODY | ZE ŽIVOTA OBYVATEL | Z HISTORIE

ČTVRTLETNÍK SPRÁVY NÁRODNÍHO PARKU ŠUMAVA léto 2023 | 50 Kč

Smrky pečují o své prostředí

Příroda pravého břehu Lipna

**Nechvátat a mít respekt...
K přírodě**

**Franz Leibl – ředitel, který
spojil Šumavu a Bavorský Les**

2023
60 let *CHKO*
50 let *časopisu*
ŠUMAVA

V příloze: Sběratelské kartičky a plakát pro malé čtenáře

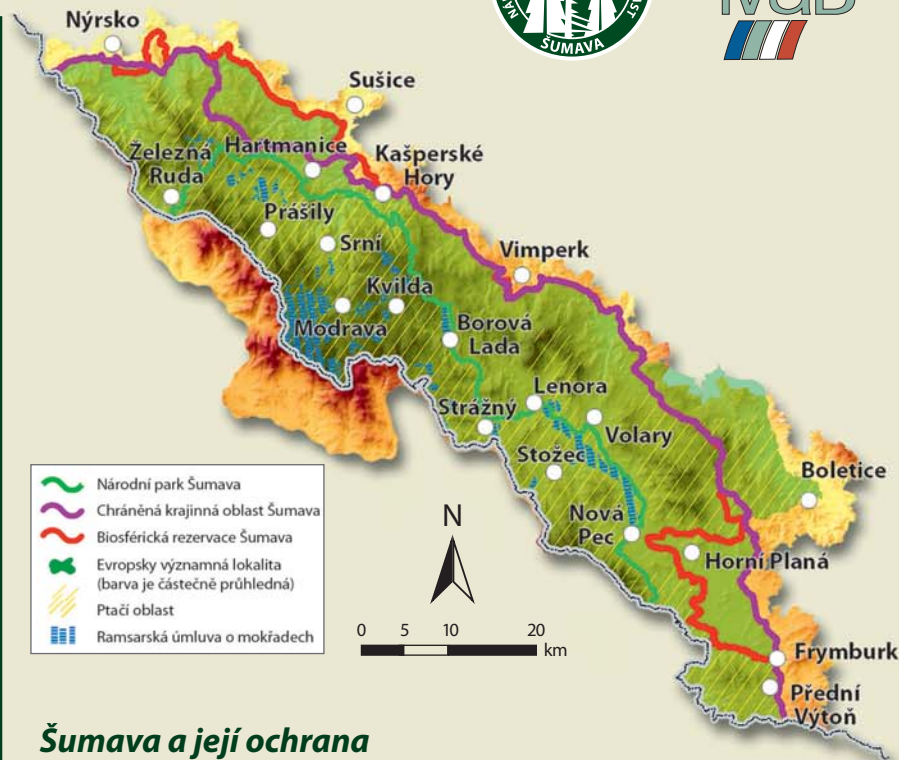
Slovo na úvod

Vážení čtenáři
a milovníci Šumavy,

Šumavská krajina je chráněna už celých 60 let! Je to hodně dlouhá doba, tak dlouhá, že už žije jen velmi málo pamětníků, kteří by mohli na vznik Chráněné krajinné oblasti Šumava vzpomínat. Ti, kteří měli šanci celou tu dobu prožít, se jistě honosí celou řadou šrámů a jizev z mnoha sporů, půtek, kolizí. Nikdy nic nebylo zadarmo. Přesto se nepochybně mohou cítit uspokojeni. Při pohledu do minulosti nevyznívá ochranná bilance špatně: už 30 let pokrývá téměř polovinu CHKO národní park. V něm se rozšiřují plochy divoké přírody a i na ostatních částech CHKO hraje ochrana přírody významnou roli – přibýlo rezervací, krajina je trochu jiná, než v okolí – méně zastavěná, méně průmyslová. Vrátili se ryši, bobři, vlci... Stala se světem krajinné a přírodní harmonie.

Přeji všem, a hlavně Šumavě samotné, aby toto šumavské kouzlo už nikdy nezmizelo!

Pavel Hubený
Ředitel Správy NP Šumava

Šumava a její ochrana

Chráněná krajinná oblast Šumava

Vyhlášena v roce 1963 jako vyvrcholení snah o zvláštní ochranu přírodovědně cenného území.

Národní park Šumava

Centrální část Šumavy byla v roce 1991 přeřazena podle české legislativy do nejvyšší kategorie územní ochrany.

Ramsarská lokalita – Šumavské rašeliníště

Poměrně rozsáhlá část území (6 371 ha), zařazená v roce 1993 do mezinárodního seznamu mokřadů, dokládá celosvětový význam území.

Natura 2000

V rámci celoevropské soustavy chráněných území byla v souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie zřízena:

- **Ptačí oblast Šumava** – pro ochranu vybraných ptačích druhů v oblasti (v roce 2004),
 - **Evropsky významná lokalita Šumava** – pro ochranu společenstev a vybraných druhů (v roce 2005).
- Obě lokality se prolínají s územím NP a CHKO a dokládají tak evropský význam tohoto území.

Biosférická rezervace Šumava

Už v roce 1970 byl vyhlášen celosvětový Program Člověk a biosféra (MaB). Jeho cílem je podpořit rozumné a trvale udržitelné využívání přírodních zdrojů a zlepšení vztahů mezi člověkem a přírodou. Oblast Šumavy byla celosvětovou organizací UNESCO vyhlášena biosférickou rezervací v roce 1990.

Vydavatel
Správa Národního parku Šumava,
rezortní organizace MŽP

Adresa redakce
Správa Národního parku Šumava
1. máje 260, 385 01 Vimperk
tel.: 388 450 218
fax: 388 450 019
e-mail: sumava@npsumava.cz

Redakční rada
Pavel Bečka, Jan Dvořák, Pavel Hubený, František Janout, Jiří Kadoch, Jan Kozel, Zdenka Křenová, Václav Sklenář, Martin Starý, Josef Štemberk, Michal Valenta

Redaktor časopisu
Jiří Kadoch

Fotografie
Na titulní straně: Na titulní straně: Na titulní straně: Lipensko z rozhledny u Horní Planě. Foto: Jiří Kadoch. Na zadní straně: "Krása šumavské řeky", autor: Lucie Čadová, Nezvěstice, 14 let, 5. kategorie (dětí 14-16 let). Výtvarná soutěž 2022 "Voda v Národním parku Šumava"
Grafická úprava: Václav Hrabá
Tisk: Unipress, spol. s r. o. Turnov

Distribuce
Prostřednictvím E-shopu, informačních středisek Správy Národního parku Šumava a předplatného.

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s.p., ředitelstvem odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j.zn.: P-2986/96 ze dne 6. června 1996.

Předplatné
Vyřizuje redakce, časopis vychází čtyřikrát ročně, cena výtisku je 50 Kč, celoroční předplatné 180 Kč.

Registrační číslo: MK ČR E 7518
Uzávěrka čísla: 15. 5. 2023
Datum vydání: 1. 7. 2023

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí.

04

04 Je dobře, že se lidé vrací do české přírody. Všichni ale musíme dodržovat pravidla

Rozhovor s ministrem životního prostředí Petrem Hladíkem.

8

06 „Pralesu zdar!“ Aneb jak se daří naplňovat dlouhodobé cíle NP Šumava

Nerušný průběh přírodních dějů v jejich přirozené dynamice na převažující ploše národního parku.

08 Smrky pečují o své prostředí

Poznatky vědce Jonathana D. Phillipse aplikované na Šumavě.

10 Příroda pravého břehu Lipna

Dostávají zde prostor přírodní procesy – a daří se jim!

12 Vlčí léta na Šumavě

Jak se počítají vlci a kolik jich tu máme?

14 Český les, blízký soused Šumavy

Na rozdíl od Šumavy zůstává stále turisty neobjeven a nabízí možnost poznávat jeho půvaby.

16 100 let od vyhlášení rezervace na Weitfällerkách

Matka Modravských slatí přitahovala lesníky, učence a milovníky přírody.

18 Fascinující krajina muzeí v okrese Freyung-Grafenau

Pozvánka k sousedům, kde můžeme navštívit řadu muzeí, některé i s českým průvodcem.

20 Poledník a Václav Hrabý

Vzpomínky stavitele radiostanice, která monitorovala „západní svět“.

22 Sušicko – ráj pro turisty i cyklisty

Malebný kraj podhůří Šumavy nabízí ráj pro milovníky přírody.

24 Franz Leibl – ředitel, který spojil Šumavu a Bavorský Les

Rozhovor s ředitelem Národního parku Bavorský les, odcházejícím po řadě plodných let spolupráce do důchodu.

26 Nechvátat a mít respekt... k přírodě

Vzpomínky vedoucího západočeské správy CHKO Šumava na své počátky v ochraně přírody.

28 Karel Klostermann: Bílý Samum

Příběh známého spisovatele Šumavy tak trochu pod drobnohledem.

30 Od Zadní Zvonkové podél Schwarzenberského kanálu a Lipenské nádrže

Pozvánka na výlet do klidné části pravého břehu Lipna.

32 Šumava před sto lety na snímcích Fotoateliéru Seidel XXX.

Museum Fotoateliér Seidel je otevřeno 15 let.

34 Aktuality

12

18

24

32

Hammer im Böhmerwalde

Je dobře, že se lidé vrací do če

Všichni ale musíme dodržovat pravidla

Nesmíme zapomínat na to, že země nám byla svěřena do péče a jinou nemáme. Budu usilovat o to, abychom ji jednou mohli v pořádku předat budoucím generacím. V čem je výjimečný Národní park Šumava, a kdy vznikne nový Národní park Křivoklátsko? Odpovídal ministr životního prostředí Petr Hladík (KDU-ČSL).

"Budu dělat vše pro to, aby Národní park Křivoklátsko vznikl do konce volebního období", říká ministr Hladík.

Národní park Šumava je největším parkem v České republice. Je významný jak pro své pestré údolní nivy, tak pro horské smrčiny. V čem je výjimečný pro vás?

Území čtyř našich národních parků jsou jedinečná v národním měřítku a charakteristická svými zcela odlišnými přírodními podmínkami. Jejich posláním je naplňovat dlouhodobé cíle ochrany přírody, a také umožnit využití území národních parků k trvale udržitelnému rozvoji, ke vzdělávání, výchově, výzkumu a k přírodě šetrnému turistickému využití. Národní parky Šumava a Bavorský les tvoří společně nejrozsáhlejší území lesů ve střední

Evropě, což je opravdu unikátní. Najdeme zde celou řadu biotopů od kamenného moře, kde řada druhů přežívá od poslední doby ledové až po ledovcová jezera. S rodinou jsem byl v parku několikrát a určitě se do něj budu vracet celý život. Pro mé děti bylo největším překvapením, když zjistily, že i v České republice máme masožravou rostlinu. Rosnatky okrouhlohlístá a anglická na Modravských slatích pro nás byly velkým zážitkem.

Jak jste zmiňoval, v Česku máme čtyři národní parky. Kdy nám vznikne pátý, tedy NP Křivoklátsko?

Národní parky u nás zaujímají pouze 1,5 % z celkové rozlohy ČR, což opravdu není hodně. Budu dělat vše pro to, aby nám další národní park vznikl do konce volebního období. Křivoklátsko je unikátní ekosystém, který si ochranu národního parku zaslouží. Pracujeme také na vyhlášení CHKO Soutok a CHKO Krušné hory. Vyhlášení NP Křivoklátsko přinese řadu výhod. Zvýší se ochrana a zlepší péče o zdejší jedinečnou přírodu a krajinu, zvýší se investice do rozvoje obcí, vzniknou nové pracovní příležitosti, zlepší se stav silnic a parkování a vzniknou také nové cyklotrasy.

ské přírody.

Poslední dobou se národní parky potýkají s obrovským počtem turistů, říká se tomu overturismus. Jak si s tím mají parky poradit?

Máte pravdu, jde o záležitost poslední pěti let. Nárůst vidíme zvláště u cyklistů, který je ovlivněn rostoucí oblibou elektrokol a elektrokoloběžek. Svůj vliv měla také pandemie covid-19, kdy lidem chyběla příroda a utíkali do ní, jak jen to bylo možné. Velká území v národních parcích tak byla zatížena masivní turistikou, přičemž infrastruktura národních parků na to nebyla připravena. Na jednu stranu je dobře, že turisté přicházejí, ukazuje to, že se Češi navracejí k výletům do české přírody, je ale třeba dodržovat pravidla, aby se chráněné ekosystémy neponičily a zůstaly tu i pro naše děti a budoucí generace. Je proto třeba se bavit s místními obcemi a podnikateli a nalézt shodu mezi managementem turismu a rozvojem podnikání a potřebami ochrany přírody.

Jak často se vy sám dostanete do přírody?

Každý volný čas se snažím věnovat mé rodině, máme s manželkou pět dětí, takže je to někdy náročné. Pokud ale máme volný víkend a můžeme vyrazit někam do přírody, je to ten nejlepší relax. Jako rodina cyklistů se rádi vracíme například do okolí Lednice a Valtic. Je tam rovinka, takže to všichni ušlapeme. A když potřebuji trochu aktivnějšího odpočinku, vyrazím do našeho lesa nedaleko Lhotky u Taso-va na Vysočině, který dávám dohromady po kůrovcové kalamitě.

Když jsme u obnovy lesa, jak se stavíte k bezzásahovým územím?

Lesy mají být pestré nejenom druhově, ale také věkově, protože to je dělá odolnější. Je třeba i nadále vycházet z odborně podložených principů péče o národní parky, jež vychází jak z evropského, tak světového pojetí péče o tuto kategorii chráněných území. Ponechání spadlých dřevin v porostech národního parku je jedním z klíčových aspektů v rámci podpory přírodních procesů. Kromě významných přínosů pro biologickou rozmanitost jednotlivých ekosystémů přispívá ponechání dřevin k zetlení také například k obohacování lesních půd živinami a k zvyšování podílu organických látek v půdě. Nicméně je možné uvažovat o změně přístupu k péči v okolí sídel a silnic, aby-

Chráněné ekosystémy tu musí zůstat i pro budoucí generace.

chom minimalizovali dopady na majetky a zdraví lidí v případě, kdy se vyskytne požár na území parku.

V květnu jste spolu s Ministerstvem zemědělství dokončili tzv. Pohotovostní plán pro řešení situací při výskytu jedinců vlka s problematickým chováním. V čem bude spočívat?

Vlk se v posledních letech vrací do české krajiny, kam také patří. Jako vrcholný predátor pomáhá například k regulaci přemnožené spárkaté zvěře, která poškozují lesy. Do české přírody tak navrácí rovnováhu. Je ale nutné, abychom byli připraveni i na případy, kdy někteří vlci mohou představovat riziko. Pohotovostní plán předpokládá ustavení pohotovostních štábů v každém regionu. Ve spolupráci s příslušnými orgány ochrany přírody MŽP následně zajistí vydání povolení, které umožní v kritických situacích operativně reagovat. Problematické chování konkrétních jedinců vlka může mít různý charakter, intenzitu i příčiny. Proto je nezbytné vyhodnotit chování konkrétního jedince, zintenzivnit monitoring a přijmout patřičné opatření, čímž může být například plašení vlka.

Často o ministerstvu hovoříte jako o ministerstvu budoucnosti, jak má budoucnost podle nového ministra životního prostředí vypadat?

Nesmíme zapomínat na to, že země nám byla svěřena do péče a jinou nemáme. Budu usilovat o to, abychom ji jednou mohli v pořádku předat budoucím generacím. Současná vláda na klima klade mnohem větší důraz než vlády předchozí. Prožíváme opravdu velkou změnu a abychom byli schopní se na ni připravit, tak musíme podpořit nejen domácnosti, ale i průmysl a firmy. Chci, aby ministerstvo prostřednictvím dotací zcela změnilo českou energetiku. Aby odchod od uhlí nebyl strašákem, ale využitou příležitostí.

Lucie Ješátková

Tisková mluvčí MŽP ČR
lucie.jesatkova@mzp.cz

Lesy mají být pestré nejenom druhově, ale také věkově, protože to je dělá odolnější.

„Pralesu zdar!“

Aneb jak se daří naplňovat dlouhodobé cíle NP Šumava?

Příklad přírodě blízké zóny, kde by další nahodilá těžba byla v rozporu s cílem zóny. Na vykáčených plochách na úpatí Stožce to má přirozená obnova těžké.

Národní park Šumava má po více než 30 letech tápání a nahodilých změn jasno. Ptáte se v čem? Vždyť přece převážnou většinu své existence se péče o ekosystémy národního parku zmítala nejistotou, co je vlastně jejím cílem. Zda postupná úprava druhové skladby lesů za současného důsledného zmírňování pro horské lesy tak typického narušování větrem nebo hmyzem či okamžité nezasahování do nerušeného běhu přírody. O to se vedly dlouhé spory. Dnes již víme, že stěžejním dlouhodobým cílem národních parků v ČR je „nerušený průběh přírodních dějů v jejich přirozené dynamice na převažující ploše národního parku“. Citace je na místě, neboť spory a nejistotu ukončila novela zákona o ochraně přírody a krajiny z roku 2017, která definuje směřování péče o národní parky v ČR právě tímto zněním. Jak se dlouhodobé cíle národního parku daří naplňovat na Šumavě?

Vězí to v zákoně

Zákonná ustanovení jsou jedna věc, jejich praktické uplatňování však může vypadat různě. Je pravda, že zákon v současném znění je poměrně podrobný a mnoho z toho, jak má péče o národní parky v ČR vypadat, obsahuje. Kromě dlouhodobého cíle popisuje také způsoby jak jej dosáhnout. Zdá se vám to divné, obvykle se o tom píše dlouhé a podrobné plány péče a tady je to stručně v zákoně? Je to tak. Tento zákon kromě toho, že obecně člení území národních parků do zón, popisuje i to co je cílem jednotlivých zón a také jejich režim. A to je vlastně téměř všechno, co je k dosažení dlouhodobého cíle potřeba.

Bez zonace by to nešlo

Máte pravdu, přece jenom ještě něco schází. Je to samotná zonace, která se do zákona skutečně nevešla. Protože však nová zonace NPš platí již od 1. března 2020, a před nedávnem jsme vstoupili do 4. roku její platnosti, mělo by se to již nějak projevit. Jak se to projevuje

a mělo by to být vůbec patrné? Vždyť zákon také říká, že po vyhlášení nové zonace se ta další má začít projednávat nejdříve za 15 let od účinnosti té současné. Do roku 2035 je tedy dost času! To je pravda, ale čas kvapí a příroda nečeká.

Zásady kruh uzavírají

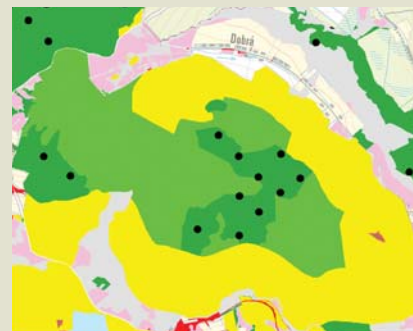
Do hry vstupuje ještě jeden dokument, a tím jsou zásady péče. Spolu se zákonem a zonací právě zásady péče dokreslují základní obrys současného a především budoucího vývoje NP Šumava. Zásady péče pro NP Šumava platí od 22. října loňského roku a významné jsou především tím, že obsahují časový a prostorový rámec naplňování dlouhodobých cílů NP. Tento rámec předpokládá, že do roku 2036 by mělo být 52 % území v zóně přírodní. Vzhledem k tomu, že současný podíl přírodní zóny představuje cca 27 % jeho rozlohy, zbývá ještě okolo 25 %. Za 13 let přidat 25 % to znamená v průměru 2 % rozlohy NP, ročně tedy okolo 1 400 ha plochy. To není málo.

Přírodě blízká zóna je klíčová

Jak to probíhá v praxi a kde je vzít? Klíč je v zákoně, kde jinde. Vedle přírodní zóny je vymezena zóna přírodě blízká, jež má podíl cca 25 % a zákon praví, že jejím cílem je dosažení stavu odpovídajícího přirozeným ekosystémům. To by mohlo být, říkáte si možná. A co dál... Vtip je v tom, že přírodní zóna je podle zákona vymezena právě na plochách, kde převažují právě ony přirozené ekosystémy. Není to tedy jen obyčejné sousloví, je to důležitý odborný pojem. Ano stav ekosystémů je významným podkladem pro tvorbu zonace a nástrojem k dosažení dlouhodobého cíle NP. Zákon totiž také praví, že v jednotlivých zónách se nesmí uskutečňovat zásahy, které jsou v rozporu s cílem jednotlivých zón. A protože cílem zóny přírodě blízké je dosažení stavu přirozených ekosystémů právě proto, aby se mohly stát při další zonaci součástí zóny přírodní, není možné v této zóně dělat určité „nepřístupnosti“. Mohlo by dojít ke zhoršení a nikoliv ke zlepšení stavu ekosystému, naplnění dlouhodobého cíle by to narušilo, a to není podle zákona přípustné.

Rovnicemi k cíli

Matematicky vyjádřeno: $27 + 25 = 52$ nebo chcete-li: přírodní zóna dnes + přírodě blízká zóna dnes = přírodní zóna v roce 2036. Aby vlastníci a správci ekosystémů zákon neporušovali, musí být v souladu s těmito rovnicemi. A aby rovnice mohly platit,

Příklad naplňování dlouhodobého cíle NP v okolí Stožce a Spáleníště. Zelené barvy ukazují místa bez těžby polomů a kůrovce. Vlevo minulost, vpravo současnost.

nesmí se zhoršovat stav ekosystému, mj. také v zóně přírodě blízké. Proto Správa NP Šumava pravidelně vyhodnocuje změny v ekosystémech NP a postupně snižuje míru lidských zásahů především v zóně přírodě blízké. Tam, kde by další lidské intervence mohly stav ekosystému zhoršit a odvrátit převažující působení přírodních sil, od některých zásahů upouští. Postupně tak naplňuje zákon a zejména dlouhodobý cíl NP.

Společá se na lesy

Nejvíce se to projevuje v lesních ekosystémech a především v lesích státních. Kromě toho, že na Šumavě lesy převažují (80% lesnatost NPŠ), je zde také nejvíce lesů státních (89%). O ty přímo pečuje Správa NPŠ. Ačkoliv současná přírodní zóna zaujímá 27 % rozlohy celého NP Šumava, ve státních lesích leží celých 87 % její rozlohy.

Z toho je patrné, že státní lesy jsou nyní převažujícím nositelem nerušeného průběhu přírodních dějů v NPŠ. Ještě významnější podíl státních lesů je v zóně přírodě blízké. Oproti jejímu 25% podílu na celkové rozloze NP Šumava, leží ve státních lesích dokonce 92 % celkové plochy této zóny. Státní lesy jsou tedy nejen v současnosti, ale především v nedaleké budoucnosti (do roku 2036) dominantním ekosystémem, od kterého se očekává naplňování dlouhodobého cíle NPŠ. Pro někoho dobrá zpráva, pro někoho naopak.

Postupně bez těžby

Prakticky to probíhá tak, že od roku 2020, kdy začala platit nová zonace, se ve státních lesích postupně zvětšuje území bez nahodilých těžeb. Tam, kdy by těžba kůrovcem napadených stromů nebo polomů přesáhla zákonné limity, přestávají se kácet. V roce 2020 zaujímaly lesy bez nahodilých těžeb 40 % rozlohy všech státních lesů v NPŠ, v roce 2023 je to již 52 %. V posledních 4 letech se toto území zvětšuje průměrně o 3 % státního lesa ročně tj. okolo 1 500 ha. Vzhledem k tomu, že celkový podíl přírodní a přírodě blízké zóny ve státních lesích je 66 %, je k „dispozici“ do roku 2036 ještě 14 %.

Ještě 5 let?

Při průměrném ročním tempu 3 % by tak státní lesy za cca 5 let naplnily svůj úkol mít přirozené ekosystémy (ty kde převažují přírodní děje nad působením člověka) na území celé současné přírodní a přírodě blízké zóny. Tedy, již v roce 2028. Ptáte se, proč je to tak rychlé? Odpověď je jednoduchá. Tam, kde převažují přírodní děje, příroda nečeká. Zákon je tak postavený a společenská objednávka zřejmá. Někdo může slavit, jiní se s tím musí smířit a Správa NPŠ plnit svou roli. Přidají se i ostatní? Zatím platí, jak říká jeden šumavský fořt, „Pralesu zdar!“

Jan Kozel

Správa Národního parku Šumava
jan.kozel@npsumava.cz

Pohled ze stejného místa opačným směrem nabízí velký kontrast. Pod clonou dožívajícího porostu výborně odrůstají nové stromy.

Smrky pečují o své prostředí

S autorovým dovolením jsme převzali část textu blogu zaměřeného na geomorfologii a na interakci stromů a půdy ze dne 9. února, 2022. Jeho sdělení jsou pro nás významná, protože se týkají i našich lesů, které autor navštívil. Dejme tedy prostor Jonathanovi:

Americký vědec na šumavském kolbišti

Společně s malířem Petrem Moresem a vědcem Pavlem Šamonilem jsme chtěli ukázat interakce mezi topografií, geologií, půdami a vegetací. Velmi zkrácená verze našeho příběhu říká, že smrky ztepilý upravuje své prostředí, zejména prostřednictvím biogeomorfních efektů, tedy způsobem, který do značné míry řídí vývoj forem půdy a pohybu vody v prostředí. Přitom sám smrk si pomáhá vytvářet prostředí, které upřednostňuje úspěch jeho samotného oproti konkurenčním stromům. Stává se tak ekosystémovým inženýrem.

Země malých pahorků

Smrky vytvářejí tzv. „pahorkatou“ (v originále „hummocky“) topografii. Pahorky a hřebínky vznikají dvěma způsoby. Zaprvé: kořenový systém vytlačuje půdu vzhůru, přitom kořeny rostou hlavně souběžně s půdním povrchem a nad vodní hladinou. Kolem každého stromu (nebo míst dříve obývaných stromy) tak vznikají výrazné mohyly či vyvýšeniny. Smrk

Obrázek Petra Morese zachycuje vztah stromů a půdy.

s mělkými kořeny je náchylný k vyvrácení, vývraty pak vytvářejí jámy a mohyly. Jámy jsou místem, kde je substrát rozerván kořeny; mohyly vznikají tak, že se vyvrácené

kořeny rozkládají a vytlačená půda padá k zemi. Tyto procesy konstruují nepravidelnou mikrotopografii v oblasti mělkých půd, které často byly ovlivněny ledovcovými a periglaciálními procesy převládajícími před holocémem. Takto vzniklý reliéf zpomaluje povrchové proudění vody, protože voda tekoucí po svahu si rychle najde cestu do některé z jam, kde se zpomalí. A totéž platí i pro podpovrchový odtok, i zde jsou narušeny potenciální dráhy odtékání vody. S omezenou možností rychlého odtoku je zde jen malá příležitost pro vznik rychle proudící vody, která by svou silou vyprázdnila místa se zadržanou vodou. Dá se říci, že typickou vlastností přírodních smrkových lesů je velmi nízká míra odvodnění.

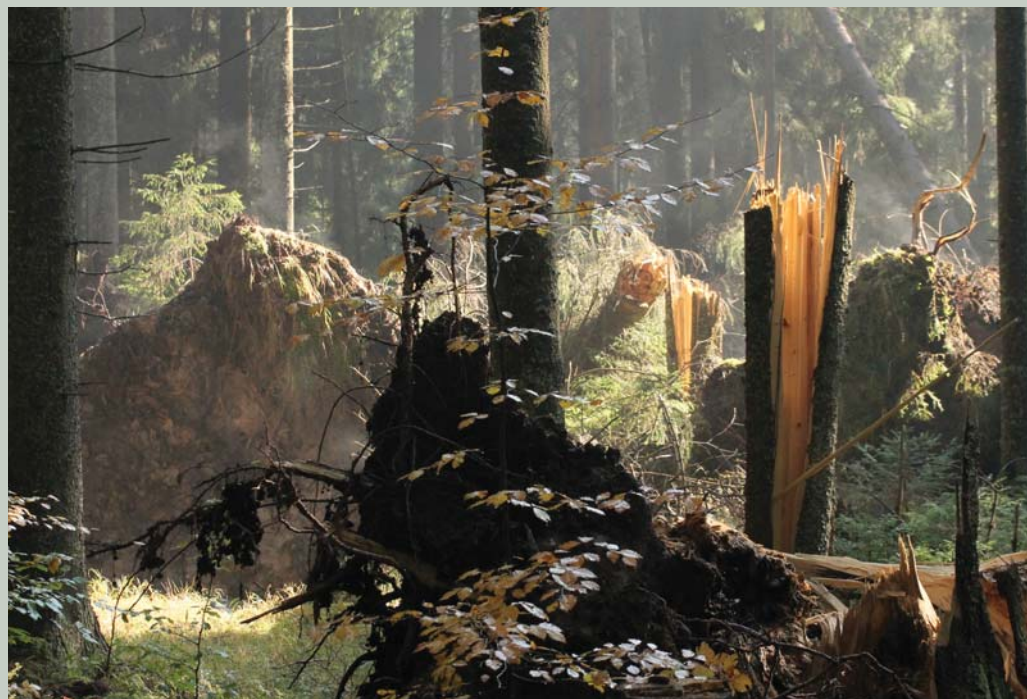
Rozptyl vody

Mělká, příčně orientovaná kořenová architektura smrku pomáhá odtékat infiltrované vodě a podpovrchovému toku spíše souběžně s vrstevnicemi, než dolů po svahu. Přitom kořeny nepronikají do podloží tak hluboko jako u stromů s kulovými kořeny. To vede k omezenému za-

Ždánidla: vývraty i dnes modelují přírodní krajinu Šumavy.

Na více jak dvě století starých vývratových kupách rostou o něco mladší smrky.

Čerstvé vývraty někdy v lese vytvářejí doslova "zdi".

hušťování regolitu a půdy. Tyto faktory plus schopnost smrku udržet vlhkost v blízkosti povrchu vytvářejí prostředí pro tvorbu podmáčených povrchových půdních vrstev. Ze všech stromů v této oblasti je těmto podmínkám nejlépe přizpůsobený smrk. A nejen, že jim je skvěle přizpůsobený, ale jak vidíme, on si své optimální půdní prostředí sám aktivně vytváří.

Něco o autorovi

Autor Jonathan D. Phillips je mimo jiné emeritním profesorem geomorfologie na University of Kentucky na oddělení geografie a na East Carolina University, spolupracovník oddělení Forest Ecology na VÚKOZ, bývalý profesor a vedoucí oddělení geografie na Colledge of geosciences v Texasu.

Po odchodu z University of Kentucky na konci roku 2020 Phillips pilotuje svou otlučenou Hondu Civic 2010 mezi Croatan, Severní Karolínou (domov důchodců), Lexingtonem a Myrtle Beach, Jižní Karolínou (domov vnoučat Caroline & Andy a jejich rodičů). Když nejezdí na kajaku v bažinách a močálech, neleží na pláži nebo si nehraje s vnoučaty, tráví čas pitím piva, rybařením, lenošením v houpačce a chozením do posilovny.

Na Šumavě byl několikrát a byl prvním člověkem, který si všiml, že v tomto pohoří jaksi chybí typické projevy přirozené stružkové eroze. Je pravděpodobné, že minimálně 9 000 let trvající vláda smrku v tomto pohoří skutečně vymodelovala samotné pohoří do jiných tvarů, než by tomu bylo v případě, že by na Šumavě po celou tuto dobu dominovaly například buky...

Kombinace odumřelého dřeva, kořenových kup a vlhkých depresí - smrkový les vyrábí zařízení na zadržení vody.

Jonathan D. Phillips
jdp@uky.edu

Příroda pravého břehu Lipna

Tak jako v celé střední Evropě vznikla i krajina kolem Lipenska vzájemným působením přírodních procesů a činnosti člověka. Od 18. století dochází postupně k výraznějšímu osidlování území, vznikají dřevařské osady, Schwarzenberský plavební kanál, sklárny (Huťský Dvůr a Josefův Důl), zvyšuje se hustota osídlení a využívání celého území. Struktura krajiny je pak výsledkem především lesního a zemědělského hospodaření, a to až do 50. let 20. století. V letech 1952-1959 je vybudována v údolí Vltavy Lipenská přehradní nádrž. Původně provázané území pravého a levého břehu Vltavy je tak zcela rozděleno. Vývoj na pravém břehu Lipna je po odsunu německého obyvatelstva a se vznikem hraničního pásma do velké míry zakonzervován, postupně dochází k téměř úplnému vysídlení, zničení celých vesnic i jednotlivých domů. Hospodaření se ujímají Vojenské lesy a statky. Část zemědělských ploch je i nadále obdělávána, část však zůstává ležet ladem. Prostor předvést své umění dostávají přírodní procesy – a daří se jim!

Přechodové rašeliniště v Nivě Horského potoka.

Ochrana prostřednictvím maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ)

Žádná výrazná změna nenastává ani po sametové revoluci. Území je sice zpřístupněno veřejnosti, ale jeho využívání zůstává extenzivní. Nejcennější území jsou od roku 1992 postupně vyhlášována jako MZCHÚ. Mezi lety 1992–2013 je zde vyhlášeno devět přírodních památek a jedenáct přírodních rezervací na celkové ploše 930 ha.

Předmětem ochrany jsou jednak lesní ekosystémy – smíšené horské lesy (bučiny), olšové luhy kolem toků, klečová a blatková rašeliniště, rašelinné březiny i brusnicové bory, jednak nelesní ekosystémy – všechny

typy mokřadních, rašelinných a statiništních luk, ovsíkové a smilkové trávníky, a v neposlední řadě přirozeně se vyvíjející sukcesní porosty na bývalých zemědělských půdách. Všechny tyto typy ekosystémů tvoří pestrou mozaiku nejen v rezervacích, ale i mimo ně. Je těžké z dvaceti tzv. „maloplošek“ vybrat ty nej! Dovolím si tedy představit ty, které jsou mému srdci nejbližší.

Přírodní památka Jasánky

Přírodní památka Jasánky se rozprostírá na prudkých svazích nad tokem Světlé, na ploše 130 ha a je téměř celá porostlá lesem. V bučinách i smrkových lesích na lesní půdě

se šetrně hospodaří, sukcesní lesy na nelesní půdě jsou ponechány samovolnému vývoji a vyznačují se velkou druhovou pestrostí dřevin. Fascinující jsou známky minulého využívání tohoto území – terasování prudkých svahů, mlýnské úpravy, Schwarzenberský plavební kanál, který v těchto místech dosahuje svého nejprudšího sklonu.

Přírodní rezervace Niva Horského potoka I. a II.

Posláním těchto dvou rezervací je ochrana komplexu pramenišť, rašelinišť a mokřadů v nivě přirozeně meandrujícího Horského potoka. Rezervace jsou bohaté na chráněné

Bobří hráze v Nivě Horského potoka.

Rašeliniště s bohatou populací rosnatky okrouhlosté v Nivě Horského potoka bylo ještě před cca 80 lety využíváno jako pastvina.

druhy rostlin, např. rosnatku okrouhlostou, suchopýrek alpský, všivec lesní, vrbu rozmarýnolistou, prstnatec májový a vachtu trojlistou. Území je součástí teritoria losa evropského a slouží jako jeho potravinová základna. Bobr evropský si na toku vybudoval několik hrází.

Přírodní památka Svatý Tomáš

Památka se nachází nedaleko obce Sv. Tomáš na ploše téměř 55 ha. Jejím posláním je ochrana přirozených porostů kyselých horských bučin a suťových smrčín. Ve vrcholových partiích se nacházejí četné mrazové sruby s balvanitým suťovým polem pod nimi a na prudkém svahu pod kótou 997,9 je kamenné moře zarostlé lesem. V podrostu jsou bohaté populace plavuně pučivé, nalézt můžeme i plavuň vidlačku a dřípatku horskou.

Přírodní rezervace Rašeliniště Kyselov

Jedná se o plošně nejmenší rezervaci (0,9 ha), jejímž jádrem je přechodové rašeliniště s bohatým výskytem chráněných druhů rostlin a živočichů. K nejvzácnějším druhům rostlin patří kriticky ohrožená blatnice bahenní a silně ohrožená ostřice bažinná, ze živočichů pak kriticky ohrožený střevlík Mené-

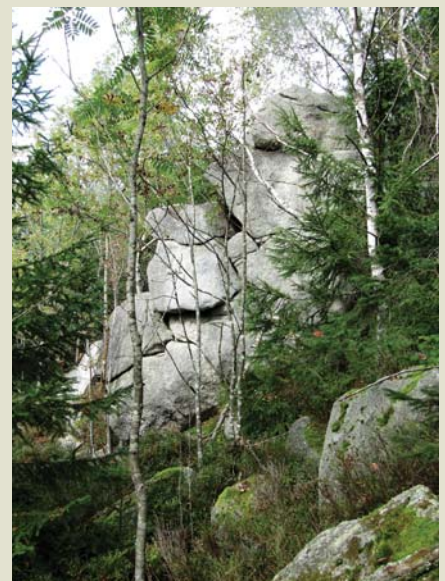
triésův a silně ohrožený žlutásek borůvkový. Na rašeliništi je bohatý výskyt rašeliničků, suchopýrů a ostřic.

Příroda mimo rezervace

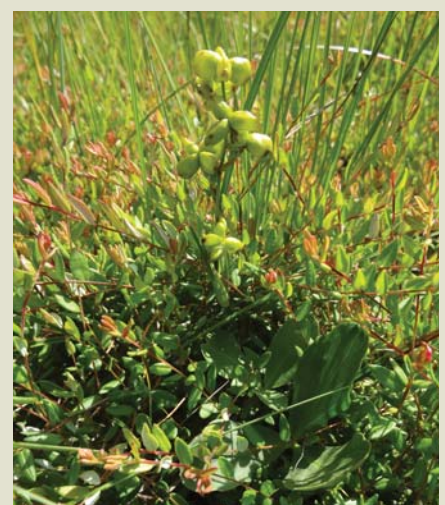
Rozmanitá a zachovalá přírodní stanoviště, vzácné druhy rostlin a živočichů se nenacházejí jenom v rezervacích, ale víceméně v celé této oblasti. Ač i tady najdeme ukázky naprosto nesmyslné intenzifikace krajiny (napřímení a zahloubení některých toků v okolí Pasečné, odvodnění rašelinišť na Borkové a Ježové, odvodnění části luk a pastvin), uzavření pravého břehu Lipna železnou opnou zabránilo intenzifikaci ve větším rozsahu. V území se nacházejí krásně zachovalé meandrující toky, kolem nich se rozprostírají olšové luhy, podmáčené smrčiny, nebo rašelinné a mokřadní louky, v tocích žije vranka obecná a mihule potoční, hráze si staví bobr evropský. Krásnou ukázkou zachovalých toků je Pestřice nebo Medvědí potok. Ale pozornost si zaslouží i jiná společenstva než jsou mokřady, a to jsou druhově pestré kosené mezofilní louky, na kterých je možné nalézt i kolem padesáti lučních druhů. Na těch nejkrásnějších pak převládají byliny nad travami a na počátku léta se vyznačují nejen druhovou, ale i barevnou pestrostí. I na mezofilních loukách můžeme nalézt vzácnější druhy rostlin, např. vemeník zelenavý, zvonečník černý, prstnatec bezový, nebo kriticky ohroženou orchidejku měkčilku jednolistou.

Závěrem

V kontrastu s obydleným a turisticky intenzivně využívaným levým břehem Lipna, je pravobřeží této nádrže oázou klidu, ticha a přírody. Místem, kde je možné kochat se harmonicky utvářenou krajinou, vnímat pozůstatky dávné citlivé kultivace krajiny a obdivovat způsob a intenzitu, s jakou si příroda bere původní osídlenou krajinu zpět. Až na pár původních sídelních útvarů je to oblast bez zastavitelných ploch. Přejme si, ať tato oblast zůstane i nadále přírodě a měkké turistice.

Kamenné sruby v přírodní památce Svatý Tomáš.

Kriticky ohrožený druh blatnice bahenní v porostu klikvy bahenní. Velké trojčetné listy patří vachtě trojlisté.

Díky postupné sukcesi vznikly na bývalých zemědělských půdách v přírodní památce Jasánky druhově pestré lesní porosty.

Pavlna Hakrová
Správa Národního parku Šumava
pavlna.hakrova@npsumava.cz

Vlčí léta na Šumavě

aneb Jak se počítají šumavští vlci?

Od roku 2015 můžeme opět hovořit o trvalém výskytu vlka obecného na území Šumavy a Bavorského lesa. Každá pobytová známka nalezená v terénu, je jako část mozaiky, která až za nějaký čas odhalí vznik vlčích rodin a vývoj jejich teritorií. Ukazuje se, že tento proces je velice dynamický.

Konečně jsou vlci na Šumavě doma!

V roce 2017 jsme na území Národních parků Šumava a Bavorský les mohli konečně potvrdit první rozmnožování vlků po jejich vyhubení v 19. století. Záměrně říkám „konečně“, protože pohyb jednotlivých vlků na území Národního parku a CHKO Šumava jsme zaznamenávali vcelku pravidelně už mnoho let před tím. To, že se na Šumavě v roce 2015 zastavil nejprve samec, v roce 2016 si namluvil vlčici, se kterou v roce 2017 společně odchovali první vlčata, čímž vznikla zdejší první smečka, bylo totiž překvapivě pozdě. Vlčí reprodukce totiž probíhala na nejrůznějších místech České republiky a to i v dost zalidněnějších a dopravní infrastrukturou zahuštěnějších lokalitách, ale až na výjimky se jedná o příhraniční oblasti, do kterých se vlci šíří z okolních zemí.

Skládačka z pobytových známek

Monitoring vlků není jednoduchý, protože jsou velice obezřetní a jsou aktivní většinou od soumraku do úsvitu. Monitoring na Šumavě spočívá v kombinaci několika metod a vyžaduje spolupráci se všemi, kdo se na monitoring těchto šelem v České republice podílí – tedy s kolegy z Agentury ochrany přírody a krajiny, odborníky z České zemědělské univerzity, Univerzity Karlovy a dalších. V zimním období za příhodných sněhových podmínek je ideální stopování, při kterém lze dohledat zbytky kořisti, trus a případně moč na sněhu. Tyto vzorky jsou ideální pro analýzu DNA, díky které lze identifikovat jedince. Vzorky DNA vlků lze někdy také odebrat na stržené kořisti. Vlčí trus s typickým zápachem obsahuje většinou zbytky chlupů i kostí a lze ho

najít na značkovacích místech celoročně. Pokud je již starší a suchý, nelze ho použít na analýzu DNA, ale pro rozbor složení potravy je dostačující. Dále se využívají fotopasti a hlasová provokace za účelem prokázání výskytu, zjištění minimální početnosti, případně k ověření reprodukce. Významná, ale zároveň náročná je GPS telemetrie odchycených jedinců, která může výrazně doplnit poznatky o prostorové aktivitě jednotlivých smeček.

Vývoj vlčích teritorií

První vlčí smečka na Šumavě v roce 2017 čítala pravděpodobně 7 jedinců (rodiče a 5 vlčat, která zachytila fotopast kolegů z NPBW). Následující rok nebyla reprodukce doložena, ale loňské vlče bylo sraženo autem na dálnici u Hamburku v Německu. V roce

2019 byla opět doložena reprodukce první „Srnské“ smečky s minimálním počtem 7 vlků. Další vlčí pár se pohyboval u Železných Rud a na území NPBW. V březnu 2020 byl sražen autem mladý vlk u Horní Vlta-vice. Téhož roku byla doložena reprodukce u „Srnské“ i „Železnorudské“ smečky. Další výskyt vlčích párů byl zaznamenán u Borových Lad a Zvonkové. Dle genetických analýz sebraných vzorků z terénu, bylo na území Šumavy identifikováno 13 vlků. V roce 2021 máme zdokumentováno 6 vlčích teritorií a doloženou reprodukci u čtyř z nich: Srní, Železná Ruda, Borová Lada, Zvonková. Dvě teritoria Pancíř a Boubín byla obsazena pouze vlčími páry. V roce 2022 byl počet teritorií stejný, ale reprodukce byla doložena u pěti z nich: Železná Ruda, Borová Lada, Zvonková, Pancíř a Boubín. V podhůří Šumavy se mohou vyskytovat další vlci, kteří si hledají neobsazené území s možností úkrytu a dostatkem potravy.

Jak se určuje vlčí teritorium

Vlčí teritorium je území, které si vlk, vlčí pár či smečka značkují trusem, močí a pachem, aby tak dali najevo ostatním „cizím“ vlkům, že zde je jejich domov, kde loví, odpočívají a vyvádějí potomky. Toto území si každá smečka aktivně brání. Najít hranice teritorií, které se mohou časem měnit, není snadné. Lze to vymezit pomocí analýz DNA, které mohou zaznamenat opakovaný výskyt konkrétních jedinců v prostoru. Ideální je nasadit GPS obojek nejlépe jednomu vlku z rodičovského páru a sledovat ho celý rok.

Žerou vlci pouze ovce?

Jedním z nejožehavějších problémů soužití s divokými vlky je ochrana hospodářských zvířat před jejich útoky. Kvůli časté medializaci těchto útoků to pak vypadá, jako kdyby vlčí jídelníček byl postavený pouze na skopovém nebo hovězím mase. Naštěstí tomu tak není, což nám potvrzují rozborů vlčího trusu. Doposud bylo analyzováno 265

Vlčice s telemetrickým obojkem.

Vlci jsou velice inteligentní zvířata a jejich monitoring není snadný - ale nutný!

Na území NP a CHKO Šumava a v Bavorském lese žije odhadem 36 vlků.

Na Šumavě máme doložených 6 vlčích smeček. Ne v každé však musí každý rok proběhnout reprodukce.

vzorků, kde bylo zjištěno 15 různých složek potravy. Zde jednoznačně převládá volně žijící spárkatá zvěř (94.52 % BIO - zkonzumované biomasy), s převahou jelena lesního (*Cervus elaphus*) (47.68 % BIO) a srnce obecného (*Capreolus capreolus*) (27.42 % BIO). Další složky v potravě jsou ovce domácí (*Ovis aries*) (2.09 % BIO), bobr evropský (*Castor fiber*) (1.58 % BIO) a zajíc polní (*Lepus europaeus*) (1.23 % BIO). Ostatní složky potravy (např. drobní hlodavci) tvoří zanedbatelné množství.

Máme se vlků bát

Obava z napadení turistů vlky ve společnosti stále rezonuje. Obavy lidí z útoku na ně samotné, na jejich děti, nebo psy se dají pochopit a zoologové je nijak nezlehčují. Vlci ale mají naštěstí z lidí respekt, a pokud mohou a mají kudy, tak se lidem vyhnou. Může se ale stát, že třeba nějaký nemocný, zraněný jedinec by mohl ztratit tuto přirozenou plachost a stát se pro lidi nebezpečným. Tyto situace by měl následně řešit Pohotovostní plán pro řešení situací při výskytu jedinců vlka s problematickým chováním. A tak, pokud náhodou narazíte v přírodě na vlka, neutíkejte, ale pomalu couvejte. Pokud se vlk nebude cítit v ohrožení, půjde si v klidu svou cestou. O takových případech informujte Agenturu ochrany přírody a krajiny nebo příslušné orgány ochrany přírody. V případě ohrožení Policií ČR. A ještě jedno doporučení na závěr, pokud vyrážíte na výlety se psy, mějte je raději na vodítku, protože když budou běhat na volno mimo váš dozor, mohou v mlazině či jině narazit na odpočívající vlky a ti se mohou cítit v ohrožení.

Jan Mokry, Jan Dvorak
Správa Národního parku Šumava
jan.mokry@npsumava.cz
jan.dvorak@npsumava.cz

Český les, blízký soused Šumavy

Blatkový bor v přírodní rezervaci Podkovák. Foto: Jana Juráková

Panorama pohraničních kopců Šumavy a Českého lesa tvoří zdánlivě jedno souvislé pohoří. Český les je však od majestátní Šumavy oddělen zemědělskou krajinou Všerubského průsmyku. A na rozdíl od Šumavy si ponechává horský charakter pouze v jižní části. Nejvyšší hora Čerchov spolu s okolními hřebeny a navazující Haltravou má ještě horský ráz. Směrem k severu nadmořská výška klesá a tachovská část Českého lesa již má charakter lesnaté vrchoviny. Český les pokračuje až na Chebsko, kde je ukončen chebskou pávní.

Geografické poměry Českého lesa mají přímý dopad na přírodní a krajinářské hodnoty. Nejvýznamnější fenomény lze shrnout v několika větech. Podobně jako Šumava je i Český les převážně lesnaté území. Velmi cenné jsou roztroušené enklávy bezlesí. Významným živočichem, který silně ovlivňuje podobu Českého lesa, je bobr evropský. Geologickým unikátem je český křemenný val. Jediněčný ráz dodává Českému lesu opuštěná kulturní krajina, která je mentem historických událostí 2. poloviny 20. století.

Není les jako les

Vzhledem k nižším výškovým elevacím mají přírodě blízké lesy podobu bučin. Ty se nacházejí především v jižní části území, zejména v okolí Čerchova, Haltravy a masivu Velkého Zvonu. S ohledem na geologický podklad převládají kyselé bučiny. Pouze lokálně se nacházejí botanicky zajímavější květnaté bučiny. Výrazným prvkem zdejší květeny je česnek medvědí a áron plamatý. Bohužel z bučin téměř vymizela kdysi běžná jedle bělokorá. Jedinou výjimku tvoří přírodní rezervace Smrčí, kde jedle výborně prosperuje, ale zdejší porosty již mají charakter smíšených podhorských smrčín.

Významným fenoménem severní části Českého lesa jsou vrchovištní rašeliniště. Důvodem je méně členitý reliéf s četnými mělkými údolnicemi a dostatek srážek. Bohužel většina historických vrcho-

višť byla zničena cíleným odvodňováním. Většina dochovaných vrchovišť je dnes chráněna v rámci sítě přírodních rezervací. Typický je výskyt borovice blatky, která se v Českém lese nekříží s klečí a zachovává si svůj charakteristický vzpřímený vzhled. Nejrozsáhlejší vrchoviště se nachází v přírodní rezervaci Farské bažiny, kde roste početná populace rojovníku bahenního. Pro návštěvníky je dobře přístupné rašeliniště Podkovák. Naučná stezka vede přímo bohatou vrchovištní květenou.

Rozkvetlé mokřady

Ostře střežený hraniční pás s Bavorskem zakonzervoval rozsáhlé mokřadní louky. Najdeme je ve všech příhraničních nelesních enklávách počínaje Nemanickou nivou, přes Švarcavu a Pleš, konče územím bývalé Jedliny a Pavlova Studence na severu. Po dlouhá desetiletí neobhospodařované louky se dnes díky různým dotačním programům opět vhodným způsobem obhospodařují. Za použití ruční práce, lehké mechanizace a v posledních letech i pastvy ovcí a jaků se daří obnovovat a udržovat pestré louky. Mezi nejcennější druhy patří vrba borůvkovitá, vstavač pleťový a rosatka prostřední. Nemanická niva je významnou ornitologickou lokalitou. Nejvyhlášenější je díky hýlům rudým a slavíkům modráčkům. Celkem běžně se vyskytuje bekasina otavní a jeřáb popelavý. V sušších okrajových částech se ozývá chřástal polní.

Bobr rekultivátor krajiny

Bobr evropský a zejména četné projevy jeho činnosti patří k neodmyslitelnému koloritu současné podoby Českého lesa. Bobr se zde začal objevovat již v devadesátých letech v důsledku samovolného šíření ze sousedního Bavorska. Do roku 2010 kolonizoval celý Český les a začal se šířit do vnitrozemí. Zejména plochá sníženina Kateřinské kotliny, která byla v minulosti nešetrně odvodněna, se stala rájem pro bobra. V době, kdy zdejší pozemky ještě patřily státu, se bobrovi podařila téměř úplná revitalizace regulovaných toků. S ohledem na atraktivitu tohoto fenoménu byla zřízena i naučná stezka Vodní svět s bobří pozorovatelnou nedaleko Lesné na Tachovsku.

Český křemenný val

Geologickým unikátem je Český křemenný val, který tvoří pásmo nesouvislých křemenných žil, které se táhnou od Folmavy na jihu k Tachovu na severu. Díky vysoké odolnosti křemene vystupují jeho výchozy na povrch v podobě výrazných skalních útvarů tzv. „ovčích skalek“. Již naši předci přikládali těmto skalkám zvláštní význam a stavěli na nich kostelíky, kapličky nebo alespoň boží muka. Dnes představují přirozené krajinné vyhlídky.

Historie vepsaná v krajině

To, co dělá Český les Českým lesem, je unikátní krajina, jejíž současná podoba byla formována historickými událostmi 2. poloviny 20. století, vystěhování původního obyvatelstva, vznik Železné opony, návrat přírody. Desítky zaniklých vesnic, pozůstatky vodních provozů, opuštěné sady, křížky, zachované krajinné struktury a mnoho dalších historických stop tvoří nedílnou součást zdejší krajiny. Vnímavý návštěvník má jedinečnou možnost pozorovat vzájemné interakce mezi lidskou činností a přírodou. Řada zaniklých vsí tvoří dnes ostrůvky samovolně se vyvíjející přírody uprostřed okolní obhospodařované kra-

Obnovené základy budov Grafenried. Foto: Daniela Hlinková

Česnek medvědí v PR Pleš. Foto: fotoarchiv Správy CHKO Český les

Bobří zátopa na Sklářském potoce. Foto: Martin Jiran

jiny. Některé vesnice nebo jejich části byly citlivě zpřístupněny návštěvníkům. Příkladem je bývalý Grafenried, dnes Lučina. Historii sklářství připomíná naučná stezka Sklářství v Českém lese v okolí Staré Knížecí Huti s dochovaným leštícím strojem v Arnoštově leštině.

V roce 2006 byla plzeňská část Českého lesa vyhlášena chráněnou krajinnou oblastí. Na rozdíl od Šumavy stále zůstává turistům neobjeven a návštěvníkům vyhledávajícím klid nabízí ojedinělou možnost objevovat jeho půvaby.

Výchoz českého křemenného valu v PP Chodovské skály. Foto: Markéta Kašparová

Tomáš Peckert
Správa CHKO Český les
tomas.peckert@nature.cz

100 let od vyhlášení rezervace

Matka Modravských slatí přitahovala lesníky, učence a milovníky přírody

Rokytecká slat' s pohledem na zastřešené výpustní zařízení plavební nádržky.

Rokytecká slat'

Rokyteckou slat' (Weitfälller Filz) lze označit za matku nebo královnu Modravských slatí. Weitfälllerky představují největší rašeliništní komplex Modravských slatí o rozloze téměř 250 hektarů. Není proto překvapením, že v minulosti tyto mokřady přitahovaly pozornost lesních zaměstnanců, výzkumného personálu a milovníků přírody. Jako jedny z prvních rašelinišť na Šumavě byly již v roce 1922 navrženy na vyhlášení chráněného území. V době schwarzenberského hospodaření patřila Rokytecká slat' do lesního revíru Weitfälller (Rokyta). Soustava slatě začíná v rozsáhlé pramenité oblasti potoka Rokytky, přičemž ve středu pramenného síta se nacházela plavební nádržka. Slatě se dále táhnou jihovýchodním směrem podél Rokytky k soutoku s Roklanským potokem, kde sousedí s Roklanskou slatí. Komplex Ro-

kyteckých slatí tak zahrnuje několik velkých rašeliništních celků rozkládajících se na mírných svazích kotliny (v nadmořské výšce okolo 1 100 metrů), jejímž středem protéká Rokytky. Nejcennější jsou velká vrchoviště s nelesními partiemi a množstvím jezírek. Tyto otevřené části mokřadu jsou typickou ukázkou členité mozaiky vegetace rašelinných rostlin. Hloubka rašeliny ve vrchovištích dosahuje až 7 metrů. Ve sníženinách mezi vrchovišti a při jejich spodním okraji jsou vytvořena silně zamokřená přechodová rašeliniště. Snížené části terénu mezi vrchovišti byly v minulosti zaplaveny vodou z plavební nádržky na Rokytcce. Severní velké vrchoviště je poznamenáno železnou oponou, kdy tudy vedl drátěný zátaras. Později byla rýha po průseku přehrazena kaskádou dřevěných hrází s cílem zadržet vodu v území.

Ministerský návrh a jeho schválení knížetem

V prosinci roku 1922 se Ministerstvo školství a národní osvěty obrátilo na Schwarzenberskou ústřední kancelář v Hluboké nad Vltavou se žádostí o vynětí kromě jiných i neproduktivních ploch revíru Weitfällerské slatě z hospodářského užívání a udělení souhlasu se zřízením rezervace. Dne 28. ledna 1923 kníže Jan ze Schwarzenbergu dal ministerstvu dopisem souhlas, aby Weitfällerské slatě byly rezervací. Ve vyhlášovacím listině kníže prohlašuje za místní rezervaci „celou Weitfällerskou slat' a obě malá, typická Seelacken, zvaná rašeliniště v polešít Weitfällerském, jež v důsledku toho v dosavadním svém rázu a rozsahu na příští časy jako památka přírodní mají býti zachovány. Jakákoliv těžba na těchto plochách, jak dobývání rašeliny, tak i dříví jest tudíž

na Weitfällerkách

zapovězena. Všechna péče věnována budiž na Weitfällerské slati rostoucí bříže zakrslé. Tímto opatřením není však dotčeno udržování a provozování na Weitfällerské slati vybudovaných zařízení pro plavbu dříví.“

Weitfällerky v turistických průvodcích

V dobách předválečné turistiky podél Rokytky vedla turistická značka. I to přispělo ke skutečnosti, že na Modravsku pouze z Rokyteckých slatí se dochovalo nespočet pohlednic. Papíroví průvodci popisují Rokytecké slatiny jako záhumčivý a pro turistu zrádný kraj. Například Körbrův průvodce Šumavou z roku 1910 napsal: „*Jak zasmušile pohádkový to kontrast oproti milé zeleni šumavských hvozdů. Připadá nám, že octli jsme se v zakleté říši, kde jen kleč a pitvorné podoby zakrslých smrků vítají přichozícího. A uprostřed temné hnědé bažiny zřímé ostrovu podobný smrkový les, který dosud vzdoruje zákeřnému bahnu a jeho povrchu, podobnému houbě, jež šíří se v les a dusí v něm život. Však i ostrov ten časem podlehne. Kůra od kmene opadá a na povrchu bahna zbyde jen holý dřív, který posléze působením deště a sněhu zbledá, stane se světlíci, odrážejí se bělostí svou nápadně od temné půdy slatiny. Tomuto ostrůvku odumřelých stromů uprostřed slatiny přezděno Fichtenriedhof (smrkový hřbitov). Sτρέžíce se vstoupiti do obvodu slatí, kde na pohled pevná půda kryje hlubokou bažinu a každá píď ohrožuje život.*“ Průvodce Antonína Bašty z roku 1908 popisuje Weitfällerky jako „*bažinatý okresek, z něhož vyvěrají četné horské potoky a v němž vody tvoří mnohá jezírka značné hloubky. Drsné podnebí brání vzrůstu stromů a jen horská sosna tu a tam s břízou vzdoruje nepřízní okolí. Vše je tu chmurné, bez života a jako v umírání, však přece krásné a mohutným dojmem působící. Do slatí neradno vstupovati ani odvážlivcům - na pohled pevná*

Pro revír Weitfäller byla možná paradoxně vybudována fořtovna až na Modravě. Stála na stráni vedoucí k osadě Vchynice-Tetov.

půda kryje bažinu a stačí krok, by život člověka se ocitl v nebezpečí.“

Vědecké pracoviště na Weitfällerkách už od roku 1937

V roce 1937 byla na Rokytecké slati, stranou turistické cesty a plochy plavební nádrže, vybudována limnigrafická (vodočetná) stanice. Byla vybavena měřicími přístroji, jejichž záznamy na registračních papírech posloužily pro lesní úřady a meteorologický státní ústav. Stanice se skládala ze srážkoměru k měření výšky srážek (deště a sněhu) pomocí váhy a jeho výsledek se zapisoval v milimetrech srážek na registrační papír. Aparatura dále zahrnovala termohygrograf, lihový teploměr a vlasový vlhkoměr s hodinovým strojem a registračním válcem. Pak limnigraf s plovákem na hladině potoka. Tento přístroj, rovněž s hodinovým strojem,

zapisoval automaticky výšku vodní hladiny. Obsluha přístroje spočívala v pravidelné výměně registračních papírů, čištění per, jejich plnění inkoustem a natahování hodinových strojů. Umístění vodočetné stanice v drsném koutu Šumavy mělo i svá úskalí. Pokud spadlo větší množství srážek nebo teploty klesly hluboko pod nulu, musela být stanice ihned navštívena za účelem kontroly neporušení jednotlivých přístrojů. Další informace o vodočetné stanici na Weitfällerkách podává časopis Naší přírodou z 1. února 1938.

V roce 2009 vydala Správa NP a CHKO Šumava sborník referátů o Weitfällerských slatích, ze kterého bylo čerpáno.

Mgr. Zdeněk Šmída
zdenek.smida@email.cz

Šumava. Světlice. Odumřelý les. Weitfällerské slatě.

Vodočetná stanice na Weitfällerkách a její základy dochované do současnosti.

Rokytecká slat' coby Světlice s odumřelými stromy.

Text **Marina Reitmaier-Ranzinger**
Překlad **Pavel Bečka**

Skanzen Finsterau

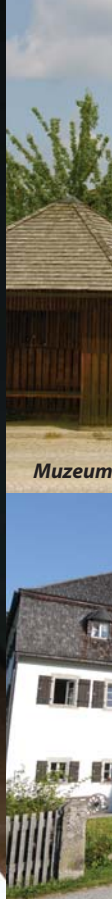
Galerie Wolfstein

Muzeum
LOV ZEMĚ ŘEKA

Muzeum
podmaleb na skle

Muzeum

Fascinující krajina muzeí v okr

Každý region má svou vlastní identitu a zvláštní formu kultury, které se v nich mohly a mohou vyvíjet a rozvíjet díky specifickým místním podmínkám. To vysvětluje neuvěřitelnou rozmanitost kulturního života. A proto může i okres Freyung-Grafenau nabídnout obyvatelům a návštěvníkům množství kulturních pokladů, jako jsou například muzea. Ta poskytují rozmanité pohledy na umění, kulturu, život, práci a zvyky s inspirativním, někdy překvapivým obsahem. Zde vám chceme představit řadu zajímavých muzeí, která díky svým tématům a umístění ilustrují hospodářský, společenský a politický život i uměleckou a kulturní tvorbu v příhraničním bavorsko-česko-rakouském regionu. Některá z nich jsou vybavena vícejazyčnými nástěnnými texty a audioprůvodci.

Muzeum Zlaté stezky - Waldkirchen

V baště starého waldkirchenského opevnění najdeme odpovědi na otázky: Co byla Zlatá stezka? Jak žili obyvatelé Waldkirchenu v minulosti v okolí tržiště? Proč město každých 100 let vyhořelo? Kdo Waldkirchen ovlivňoval? V muzeu se vydáme na cestu časem po Zlaté stezce: Budeme sledovat putování soli z míst její výroby v Alpách, přes přepravu po řece Inn až k obchodní cestě vedoucí do Čech. Ve Waldkirchenu potkáme soumary s jejich koňmi, seznámíme se s panovníkem, knížecím biskupem Firmianem a dozvíme se o životně důležitém významu soli, neboli „bílého zlata“. Sestoupíme do světnice soumarů ve věžním sklepení, kde se probírá klatba, požár města, stavba kostela, ale i každodenní život. V interaktivním modelu města s multimediálním průvodcem se

projdeme ulicemi u tržiště. Dětskou verzi aplikace provází soumarova dcera Salina.

www.museum-goldener-steig.de
(stránky v češtině a němčině)

Muzeum podmaleb na skle - Schönbrunn am Lusen

Muzeum podmaleb v Schönbrunnu am Lusen přibližuje významný příběh podmaleb na sklo v Raimundsreutu v 18. a 19. století. Časová spirála zavede návštěvníka do doby, kdy o životě rozhodoval „Severní les“ a pasovští knížecí biskupové. Je zde vylíčeno založení Raimundsreutu knížecím biskupem Raymundem Ferdinandem von Rabatta a vznik schönbrunnské sklárny. Slavné poutní místo Kreuzberg s mnoha stovkami poutníků a výroba stolního skla byly impulsem k tomu, aby se zde podmalba na sklo rozvinula ve velmi lukrativní od-

větvi podnikání. Jak se obrazy prodávaly, popisuje nosič krosen. Ukázána je ale i podmalba z dalších zemích. Nakonec vás prohlídka zavede k umělcům skupiny „Der Blaue Reiter“, kteří se na své cestě k modernímu malířství inspirovali obrazy z Raimundsreutu. V samostatné galerii se nachází více než 100 exponátů.

www.hinterglaseum.de (n)

vystěhovalectví

Skanzen Finsterau

Muzeum Zlaté stezky

Muzeum na
Rosenbergově statku

Muzeum Zlaté stezky

Muzeum vystěhovalectví

Fotky byly dodány muzei

ese Freyung-Grafenau

Stifter a les - Muzeum na Rosenbergově statku - Neureichenau

V bývalém křídle Rosenbergova statku vzniklo v září 2014 muzeum, které moderním a současným způsobem přibližuje mimořádný život a dílo Adalberta Stiftera. Přes velký význam tohoto jedinečného spisovatele a malíře je to zatím jediné muzeum v Německu, které je mu věnováno. V prvním patře muzea se můžete seznámit se Stifterovým vynikajícím literárním dílem. Ale poznáte Stiftera i jako člověka, který si uměl užívat a který měl i neklidného, někdy vnitřně rozervaného ducha. Život plný událostí s mnoha vzestupy a pády! Navštivte jeho bývalý obývací pokoj a pracovnu. Ve spisovatelské dílně si můžete sami vyzkoušet psát staré písmo inkoustem a brkem. Ponořte se do života a myšlenek Adalberta Stiftera v historických, esteticky zařízených místnostech.

www.neureichenau.de/

neureichenau-adalbert-stifter-museum (n)

Born in Schiefweg - Muzeum vystěhovalectví v domě Emerenze Meiera - Schiefweg bei Waldkirchen

Muzeum „Born in Schiefweg“ bylo otevřeno v roce 2010 v památkově chráněném domě ze 17. století. Nachází se na návsi malé, ale historické vesnice Schiefweg. V tomto domě se narodil spisovatel Emerenz Meier (1874-1928), který později emigroval do Ameriky. Muzeum představuje život, dílo a pozoruhodnou osobnost spisovatele, stejně jako vystěhovalectví z Bavorského lesa v 19. a první třetině 20. století. Představeny

tu jsou různorodé důvody, osudy a životní dráhy vystěhovačů. Děje se tak prostřednictvím originálních předmětů, dopisů, dokumentů, fotografií, filmů a audioprůvodcovského systému. Návštěvu doplňuje muzejní obchod a zastávka v nadregionálně vyhlášené restauraci „Zur Emerenz“ v přízemí. Dům a muzeum patří spolku Emerenz-Meier-Haus-Verein e.V., který byl založen za účelem záchrany domu.

<http://born-in-schiefweg.de> (č, n, angličtina)

LOV ZEMĚ ŘEKA - Muzeum v zámku Wolfstein - Freyung

Již název napovídá, že od vytvoření nové koncepce v roce 2014 se nejedná o „klasické“ lovecko-rybářské muzeum. Muzeum představuje svůj leitmotiv, lov, poučnou a zábavnou formou - ať už se jedná o lovce lidské či zvířecí, lov na vodě či na souši, ale také představuje lov s ohledem na souboj o životní prostředí. Interaktivní stanoviště vybízejí návštěvníky ke zkoumání, hádání nebo objevování. Můžete si takřka prožít střemhlavý let sokola stěhovavého nebo se zaposlouchat do echolokace netopýrů. I procházka temným lesem je zde možná. Četné zvířecí preparáty umožňují zblízka pozorovat lovce a kořist na vodě, na souši nebo ve vzduchu. Živočišné druhy, které byly na počátku 80. let 20. století považovány v regionu za vyhynulé a z nichž se některé nyní vracejí, připomínají éru železné opony a s ní spojené životní podmínky divoké zvěře v pohraničí.

V zámku Wolfstein najdete i galerie umění s velmi hodnotnou sbírkou malířských, so-

chařských i grafických uměleckých děl dunajsko-vltavského trojmezí a kabinet karikatur a kreslených vtipů s úsměvnými příhodami z každodenního života. Jsou tu také četné exponáty současného umění, pravidelně se konají i tematické výstavy.

www.jagd-land-fluss.de (č, n)

Skanzen Finsterau - Finsterau

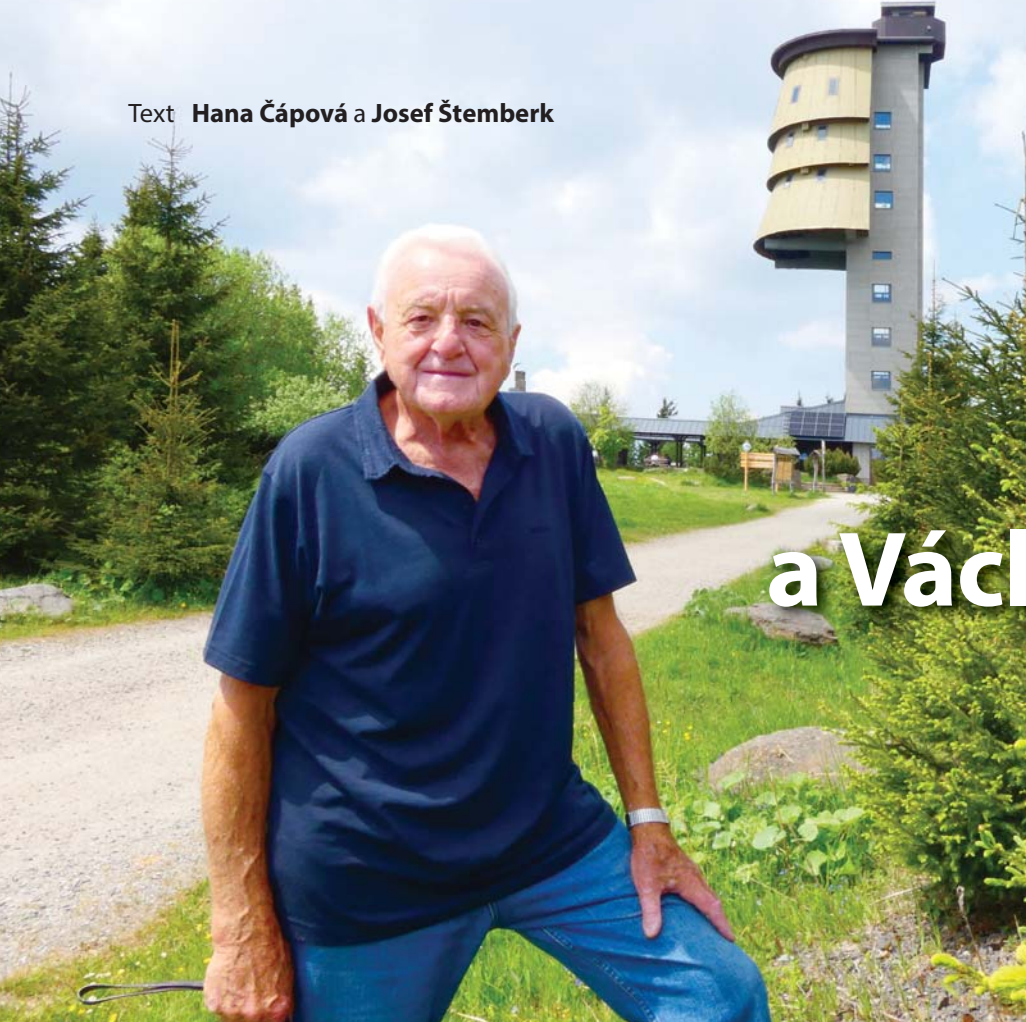
Kde ožívá minulost - skanzen Finsterau mezi národními parky Bavorský les a Šumava vás prostřednictvím pestrého programu zve na cestu do minulosti. Procházka skanzenem vám umožní nahlédnout do života Waidlerů (obyvatel Bavorského lesa) před 100 lety. Mezi zvláštní muzejní poklady patří kompletní hospodářství, statky, vesnická kovárna a hostinec u cesty, vše z Bavorského lesa. Dochované věrně podle originálu a moderně upravené udržují naživu staletou stavitelskou kulturu a někdejší pracovní svět. Speciální výstavy, kurzy a pestrý celoroční program zprostředkovávají stará řemesla, zvyky a každodenní příběhy. Děti se mohou vyřádit na hřišti nebo v herní stodole, nebo se pomazlit s ovečkami. O fyzickou pohodu je zde také postaráno! Součástí skanzenu je hostinec s vyhlášenou kuchyní a kavárna s denně čerstvými zákusky a kávou. Ve Skanzenu Finsterau to žije.

www.freilichtmuseum.de (č, n, a)

Pavel Bečka

Správa Národního parku Šumava
pavel.becka@npsumava.cz

Poledník a Václav Hrabý

Pan Václav Hrabý po 55 letech opět stanul před "zbytky" stavby, kterou v letech 1967-68 mistroval.
Foto: J. Štemberk

Rozhlednu Poledník na Šumavě dnes znají všichni, ale jakému účelu sloužila původně? Byl to právě Václav Hrabý, kdo dostal jako dvaadvacetiletý mladík v roce 1967 životní roli. Měl za úkol postavit supertajnou vojenskou stavbu na šumavském Poledníku. Na to, že stavbu se svým jen o rok starším kolegou stavbyvedoucím Janem Roubalem z Klatov zvládli, je dodnes pyšný. „Posunulo nás to, dostalo se nám takových stavařských zkušeností, jaké bychom při stavbě bytů nikdy nezískali,“ říká.

Osudová náhoda

K akci „pozorovatelná“, jak se výstavba radiostanice nazývala, se Václav Hrabý dostal vlastně náhodou. Na začátku ledna 1967 narukoval na vojnu, zůstal u Vojenských staveb a asi pět měsíců dělal mistra na běžných stavbách. „Pana mistra z Poledníku ranila mrtvice. Vojenské stavby si vyžádali mě ze stavby letiště Ruzyně,“ přibližuje Václav Hrabý. „Byl jsem odvelen na Kašperské Hory, kde bylo ubytované vojsko, které dělalo po stavbách na Šumavě.“

Na začátku července 1967 byl objekt na Poledníku rozestavěný, například věž byla ve třetině své konečné výšky. Po dostavbě zde stála 37 m vysoká věž, na jejímž vrcholu byla „vidová hláska“, odkud se provádělo pozorování vzdušného prostoru. Součástí objektu byla půlkruhová hala, kryjící techniku, s pláštěm ze sklolaminátu. Vznikla tu také provozní budova, kde byly kanceláře, kuchyň, jídelna a ubytovna. Součástí objektu bylo zemědělské hospodářství.

„Nikdy toho nebudu litovat,“ vzpomíná na necelé dva roky na stavbě Poledníku Václav Hrabý. „Bylo to velmi náročné, dostali jsme zabrat,“ bilancuje. „Ale byli jsme mladí, překonali jsme to.“ Především měl jako mistr na starost sto třicet až sto šedesát dělníků. „Prakticky jsem se nezastavil,“ říká. „Poslednímu jsem přidělil práci a první už to měl hotové.“ V praxi to vypadalo například tak, že si za celý pracovní den stihl dát jen snídani. „Z Kašperských Hor jsme odjížděli autobusem nejspíše v pět hodin ráno. Zajížděli jsme do Rejštejna, kde bylo proslulé pekárství pana Foltýna. Brali jsme na stavbu tři sta rohlíků,“ vypráví. „Snědl jsem osm, deset rohlíků, zapil pivem. Kolikrát to bylo moje jediné jídlo za celý den.“

Stavbou jsme žili

Na Poledníku bylo drsné klima. Na stavbě se kvůli spoustě sněhu dalo pracovat jen od půlky dubna do půlky listopadu. Václav Hrabý vzpomíná, že v roce 1967 na-

Radiostanice Poledník po dostavbě v roce 1968.
Foto: B. Jaroš

padl první sněhový poprašek už v půlce srpna. Přes léto tu zas byly často silné bouřky. „Od Železné Rudy k Lipnu je velká bouřková aktivita,“ říká. „Když bylo špatné počasí, schovávali jsme se do dřevěné boudy.“

Také samotná stavba byla náročná a netypická. Stavělo se na skále, ze které se odstranilo zhruba třicet centimetrů hrabanky z jehličí. Zakopat přívod vody devadesát centimetrů hluboko nebo uložit zemnicí dráty, aby do stavby neuhodilo, byl výkon. „Neustále běžely dva kompresory, na které byla připojena tři kladiva. Osmnáct vojáků jimi dělalo celé dva roky, co jsem tam byl, rýhy pro vodovod a zemnění,“ vypráví pamětník.

Půlkruhový plášť na hale byl obrovský, měl plochu dvanáct arů. „Nesměl na něm být jediný kovový spoj, ani hřebík, aby to nerušilo rádiové vlny,“ popisuje Václav Hrabý. „Byl z laminátu, spoje mohly být jen dřevěné, lepené nebo laminátové.“

Pro Vojenské stavby byl Poledník prioritou. Na jednu stranu to byla pro stavitele výhoda, protože „stavba měla zelenou“. „Cokoliv jsme potřebovali, pracovní sílu, mechanizaci, dávala nám firma přednostně,“ říká Václav Hrabý. „Zároveň ale bylo sledované, zda plníme harmonogram, když byla porucha, muselo se to dohnat. Stavební dozor nám dělal pan Kostka z Volyně. To byl pan Někdo, byl velice důsledný, na stavbě byl takřka denně.“

„My jsme stavbou žili po celé dva roky,“ říká Václav Hrabý. S kolegou stavbyvedoucím bydlel na jednom pokoji ubytovny na Kašperských Horách a večery věnovali přípravě na druhý den. „Museli jsme sednout, udělat rozpis práce, co budou dělat tesaři, zedníci, pomocní dělníci, jaký materiál budeme potřebovat přivést. Muselo to všechno být pracované,“ vypráví.

Dodnes vidím bílé zuby černocho

Stavba Poledníku byla i nebyla tajná. „Museli jsme podepsat glejt, že o tom nesmíme mluvit. Neexistovalo focení. Dvacet let jsme nesměli vycestovat jinam než do socialistických zemí,“ říká Václav Hrabý. „Nějak se to žilo, že jsme o tom opravdu nemluvili. I když jsme seděli v hospodě v Rejstějně, mluvilo se o sportu, o holkách, ale o tomhle se nemluvalo.“ Zároveň si ale myslí, že lidé z okolí přinejmenším tušili, o co jde. Utajení šlo až tak daleko, že na většině dobových map nebyl Poledník zakreslen a cesty k němu chyběly nebo byly záměrně zkraslovány.

Stavba nebyla úplně tajná ani pro Západ. „Necelý kilometr odtud byla hranice. Až sem mohly naletět helikoptéry Cobra a sledovat, co děláme, všechno si natáčeli,“ vypráví Václav Hrabý. „Když zavřu oči, dodnes vidím bílé zuby toho černocho, který pilotoval helikoptéru, jak se nám směje.“

Při rozsáhlé rekonstrukci v 80. letech prošla nejviditelnější změnou věž, která se z hranaté změnila na půlkulatou. Důvodem byl jak devastující vliv extrémních klimatických podmínek stanoviště, tak pokročilejší materiály staveb i technologie rádiového průzkumu. Foto: P. Burda

Václav Hrabý vzpomíná také na útěk jednoho z kolegů za hranice. „Materiál nám vozil kluk, který k Vojenským stavbám nastoupil po vojně. Nevím, jestli už s úmyslem, že uteče,“ vypráví. „Vždycky otevřel kapotu, na motoru si ohřál vodu na kafe, popovídal, a pak, že musí na záchod. Chodil pomalu, vše si zmapoval – věděl, kde mají kluci péesácký hlásky, když se o ně zavádilo, vylítla signální raketa, věděl, jak se střídají strážé. Jednoho dne nás kontrolovali a dozvěděli jsme se, že ten kluk utekl, přihlásil se jim z Mnichova.“

V 90. letech se Václav Hrabý s tímto emigrantem sešel v restauraci v Kašperských Horách, dozvěděl se, že se v Mnichově uchytil u zámečnicka, až do penze u něj dělal mistra. „Byl o rok starší než já,“ vypráví. „Říkal, že se mu hrozně stýskalo. Občas zajel na Bavarskou Rudu, vyšel na Velký Javor, ale pro slzy prý nic neviděl.“

Poledník dnes

Armáda definitivně opustila Poledník v roce 1993. Chátrající objekt odkoupila v roce 1994 Správa Národního parku Šumava. V rámci přestavby pro turistické využití byla většina budov zbourána. Po kompletní přestavbě zde v sobotu 18. července 1998 slavnostně otevřela rozhlednu Poledník s informačním střediskem pro návštěvníky. Vlivem extrémních klimatických podmínek došlo na opětovnou rekonstrukci v roce 2021. Opravená věž byla znovu otevřena pro veřejnost v roce 2022. V letošním roce si mohou návštěvníci prohlédnout novou stálou expozici věnovanou jak historii Poledníku a tématu železné opony, tak vývoji lesa na jedné z nejvyšších hor Šumavy.

I přes to, že věž Poledníku byla viditelná z mnoha míst nejen na Šumavě, tak její funkce patřila k přisně tajným až do roku 1990. Foto: archiv V. Ilčíka

Haná Čápková
Post Bellum, z. ú.
hana@investigace.cz

Josef Štemberk
Správa Národního parku Šumava
josef.stemberk@npsumava.cz

Úžasné vyhlídkové místo na Svatoboru u startovacího místa paraglidistů.
Foto: Tomáš Mašek

Sušicko – ráj pro turisty i cyklisty

Malebný kraj v okolí města Sušice je ideálním místem pro odpočinek i aktivní dovolenou. Venkovská krajina v podhůří Šumavy je plná přírodních i kulturních pokladů pro turisty i cyklisty.

Otavská cyklistická stezka je ideální i pro rodinné výlety s malými dětmi. Foto: Tomáš Mašek

Pokud si budete chtít odpočinout od davu turistů a cyklistů na centrální Šumavě, můžete zvolit některý z pohodových výletů v podhůří Šumavy. Nechte se polapit sítí pěších turistických tras Sušické pavučiny nebo vyzkoušejte některý z tipů na cyklovýlet Sušického řetězu. A nemusíte se bát, že by vám na elektrokole došla baterka – celý kraj Sušicka je od letošního roku protkán sítí nabíjecích stanic.

Město Sušice

Město Sušice stráží ze tří stran šumavské hrady. Jen pár kilometrů od Sušice najdete Kašperk, Rabí i Velhartice. Město má hned dvě úžasné rozhledny – Svatobor, odkud jsou za dobrého počasí vidět i Alpy, a Sedlo na místě bývalého keltského opida. Další významnou dominantou města je Andělíček (kaple sv. Anděla Strážce), kterého najdete na malém vršku kousek od centra, přímo nad řekou Otavou. Vede k němu moderně pojatá kovaná křížová cesta.

Podhůří Šumavy je plné kouzelných a málo frekventovaných cest. Foto: Jan Kavale

Krásná Vyhlídka - klidné místo s výhledy v lesích nad Sušicí. Foto: Tomáš Mašek

Za návštěvu rozhodně stojí i místní muzeum, kde si můžete prohlédnout miniatury většiny významných šumavských turistických cílů zakomponovaných do unikátního mechanického betlému. Vedle 35 objektů tvoří betlém přes tři sta postav, z nichž je téměř polovina pohyblivá.

Sušice je ideálním výchozím bodem pro dovolenou na Šumavě. K hranicím CHKO Šumava je to pouhých 5 km, k hranici NP Šumava o dalších 5 km více. Do oblíbených lokalit to také není daleko: Kašperské Hory (15 km), Povydrří (17 km), Srní (20 km), Prášily (22 km), Modrava (30 km). Večer si pak můžete odpočinout v místním bazénu. Zrelaxovat na břehu řeky Otavy na oblázkové pláži, nebo si můžete pochutnat na specialitách místních restaurací, kaváren či pivovaru.

Sušická pavučina

Pokud se chcete blíže seznámit s tímto kouzelným městem, vydejte se na toulky po Sušické pavučině. Unikátní síť osmi turistických tras vám představí Sušici jako město královské i jako město s moderní architekturou. Cesty vedou na čtyři kopce, které město obklopují (Svatobor, Kalovy, Žižkův vrch a Andělíček) i podél řeky Otavy. Nejkrásnější výhledy si užijete na nejdelší stezce, které všechny tyto vrcholy spojuje. Výchozím bodem putování je sušické náměstí, kde se můžete na Informačním centru Sušice zastavit pro letáky jednotlivých tras s mapkami

a spoustou zajímavých informací nebo pro soutěžní pas. Z toulek po Sušické pavučině si pak můžete odnést vedle krásných zážitků i malou odměnu.

Sušický řetěz a nabíjecí stanice

Venkovská krajina Sušicka je protkaná jen málo frekventovanými silničkami a cestami. Je tak ideálním regionem pro cykloturistické výlety na běžných kolech, ale i na elektrokolech, které zlehka překonají místy už kopcovitý terén.

Destinace Sušicko v letošním roce pro všechny milovníky cyklistiky zpracovala informační brožuru, které je dostupná zdarma na Informačním centru Sušice. Nabízí sedm tras pro rodiny s dětmi, zkušené bikery i pro elektrokola, které vás provedou kouzelným podhůřím Šumavy. Čekají vás výlety kolem šumavských hradů, nejkrásnějších okolních

městech i obcích a přírodních i kulturních pokladů našeho kraje. U každé trasy najdete vždy nejen popis, mapku, výškový profil, ale i QR kód s odkazem na mapy.cz.

Cyklotoulky po Sušicku si nyní můžete užívat naplno bez obav, kde nabijete vaše elektrokolo. Na jedenácti místech můžete od letošního roku nechat dobít kolo a zatím volný čas strávit např. prohlídkou zámku, muzea nebo příjemným občerstvením. Informace o tom, kde všude nabíjecí stanice najdete, získáte na Informačním centru Sušice nebo na webových stránkách www.susicko.cz v sekci cykloturistika.

Dagmar Jíchová
Informační centrum Sušice,
Destinace Sušicko, z.s.
destinace@susicko.cz

LIPA FRANZE LEIBLA
DIE LINDE VON FRANZ LEIBL
18. 07. 2022

Franz Leibl

– ředitel, který spojil
Šumavu a Bavorský Les

Ve vedení Národního parku Bavorský les končí ředitel Franz Leibl. Po 13 letech v pozici ředitele odchází do penze. Zůstává za ním obrovský kus práce, především v propojení české a německé strany Šumavy.

Na Rokytě u Srní zůstane stovky let vzpomínka na Franze Leibla v podobě lípy, kterou zasadil v roce 2022. Foto: Štěpán Rosenkranz.

Nikdy nezapomenu na první setkání s Franzem Leiblem. Odehrálo se na podzim roku 2014 na Idině Pile. Společně s ředitelem NP Šumava Pavlem Hubeným a dalšími kolegy jsme mu s neuvěřitelnou energií představovali naše vize a nápady, které by měly prohloubit naši přeshraniční spolupráci. Dodnes nevím, jestli jsme nebyli, jak se říká „moc hrr“. Myslím si totiž, že právě ta naše rance mohla tehdy ředitele Leibla až děsit...

Možná je teď ten pravý čas zavzpomínat na naše první setkání před devíti lety – pamatujete si ho a je můj pocit, že jsme Vás mohli až trochu vyděsit, správný?

„Na toto první setkání si samozřejmě vzpomínám. Otevřelo mi nový, dosud neznámý svět a ukázalo, že naši čeští sousedé s námi chtějí otevřeně a přátelsky spolupracovat. Do té doby jsem zažíval pravý opak. Nebyl jsem polekaný, ale spíše překvapený.“

Bylo to první, dvoudenní setkání, na které pak navazovala dlouhá řada dalších, vždy jednou za půl roku. Myslím, že každé další bylo více jako setkání přátel, než jen ryze pracovní schůzky...

„Vidím to úplně stejně. Naše setkání byla vždy inspirativní a pro národní parky přínosná.“

Hned na začátku naší spolupráce jsme si stanovili řadu dlouhodobých, ale i krátkodobých úkolů. Ze kterých máte největší radost, a které se podle vás úplně nepovedly?

„Největší radost mám z toho, že naše parky jsou nyní obsahově sladěné. Co se zatím nedaří, jsou společné aktivity a akce našich dvou týmů strážců. Zde je stále co zlepšovat.“

S dovolením trochu odbočím z tématu spolupráce jen ryze na vaše území. Vy jste řídil NP Bavorský les 13 let. Jaká byla vaše vize Bavorského lesa v roce 2010, a povedlo se ji naplnit?

„Když jsem v květnu 2011 nastoupil do funkce, stanovil jsem si 15 cílů. Většinu z nich se mi podařilo splnit. Například rozšíření přírodní zóny na 75 % plochy parku, certifikace

Franz Leibl napsal knihu o Národním parku Bavorský les, kterou Správa NP Šumava vydala také v české verzi. Foto: Štěpán Rosenkranz.

Společný kalendář NP Šumava a NP Bavorský les křtili ředitelé Franz Leibl a Pavel Hubený od roku 2015 každoročně. Foto: Štěpán Rosenkranz.

partnerských škol národního parku, vybudování profesionální práce s veřejností a mnoho dalšího.“

Jako ředitel jste naplnil cíle mezinárodně uznávaného parku IUCN II. Na již zmíněných 75 % se nezasahuje, dokonce se zvětšil park o zhruba 700 ha. Myslíte si, že to je nejvíc, čeho NP Bavorský les mohl dosáhnout, nebo vidíte ještě nějaké další cíle?

„Člověk má vždycky nějaké cíle a já předávám národní park s velkým množstvím práce. Například management návštěvníků je pro nás každodenní téma, na kterém musíme pracovat. Obnova našich návštěvnických zařízení bude pro správu národního parku výzvou i v příštích letech. A naše dva národní parky by se také měly v budoucnu ještě více sblížit a nadále se vzájemně podporovat.“

Národní parky Bavorský les a Šumava mají největší území bez lidských zásahů ve střední Evropě – je to téma, které je podle vás důležité a mělo by se více akcentovat?

„To je to nejdůležitější téma. Jedná se o ekologické kritérium kvality, které v této podobě existuje ve střední Evropě pouze

jednou. Je to něco, na co můžeme být hrdi. Je třeba o něm lidi informovat.“

Za devět let jste společně s Pavlem Hubeným spojili Šumavu a Bavorský les. Intenzivně jste pracovali na tom, aby oba parky vypadaly jako jednotné, celistvé území se společným směřováním, filozofií – je podle vás už hotovo, nebo je ještě na čem pracovat?

„Naše společná práce ještě zdaleka není u konce. Bylo by například důležité vytvořit společný management návštěvníků se stejnými pravidly. I udržení toho, čeho jsme do teď dosáhli, bude znamenat trvalé nasazení obou správ.“

Co budete dělat na penzi?

„V okolí mého domova se budu starat o místa, která jsou věnována ochraně přírody, a stále jsem aktivní v různých poradních sborech. Především se ale těším, že budu mít více času na svá vnoučata.“

Budete i nadále navštěvovat Bavorský les nebo Šumavu?

Samozřejmě. Moje srdce propadlo tomuto lesnímu pohorí.

Co nebo kde byste rád viděl oba národní parky za dvacet let?

„Tam, kde jsme dnes, ale ještě s větším soudržností správ obou parků.“

Pane řediteli Leible, děkuji za skvělou spolupráci, které si velice vážím. Nezbyvá, než Vám popřát klidné dny na penzi, dělejte jen to, co vás baví, hlavně ve zdraví a budu se těšit na další setkání s vámi, ideálně na Šumavě.

Jan Dvořák

Správa Národního parku Šumava
jan.dvorak@npsumava.cz

Franz Leibl miluje nejen Bavorský les, ale díky pravidelným setkáváním se svým protějškem Pavlem Hubeným, si zamiloval také Šumavu. Foto: Pavel Hubený.

Nechvátat a mít respekt...

Březník před 35 lety.

Brněnský rodák Pavel Musiol, ještě než se stal lesním inženýrem a ochráncem přírody, začínal na lesnickém učilišti na Hradě Veverí u Brněnské přehrady. Zdálo se, že Morava je mu souzená: Před 51 lety byl totiž společně s Honzou Petřvaldským (neřekne jinak než „Honzík“) zakladatelem Správy CHKO Beskydy...

Ing. Pavel Musiol.

První kontakt

Poprvé na Šumavu zavítal na táboře Woodcraftu někde na pravém břehu Vltavy v roce 1958. To mu bylo 12. Právě se naplňovala rodící se Lipenská přehrada. A on zde poprvé proplouval lesní slalom mezi stromy na skládacím kajaku. Jeho druhý kontakt byl také spojen s určitým přelomem: podílel se na zpracování větrné kalamity na Modravě v roce 1961. To byl zákem na lesnickém učilišti u Veverské Bítýšky. Pořád tedy spíš lesník... A sportovec. Jak rostl, k turistice přibýval orientační běh, volejbal, basketbal, tenis, lyžování nebo horolezení. Spíš na Slovensku, kde táta přes léto dělal hospodáře na turistických stanových základnách. Později závo-

dil v orientačním běhu po celé republice, ale i v zahraničí. A pořád se vracel na Moravu. Do Beskyd. Diplomku na brněnské lesárně zasvětil tématu vymírání jedle na Mionší. A ačkoli zadáním bylo potvrdit vymírání jedle, Pavlův výsledek byl opačný. Co si jako „čurání proti větru“ začalo víc a víc formovat jeho život. Já ho také tak znám. A to jsem se s ním seznámil až v roce 1988! Ale to jsme ještě moc daleko - vraťme se na Moravu do roku 1973. Pavlova žena byla z Velhartic a na Správě CHKO Šumava v Sušici pracoval jeden Moravák z Přerova, který se chtěl vrátit domů. Výměnou pracovních tabulek se tedy náhle Pavel ocitl na Správě CHKO Šumava v Sušici.

První pocity?

Na Správě se tehdy zrovna moc nepěstovala ochrana přírody. Bylo to jen zaměstnání. Jediný, kdo se vymykal, byl Láďa Vodák. Pavel to chtěl změnit. Měl blízko k lesníkům, a tak se brzo zapojil do diskuzí o lesních hospodářských plánech. Lesníkům byl názorově blízký. A zjistil, že ochrana přírody se odehrávala více ve státních lesích, než na Správě. Byl tu ochránce horských smrčín a jedlových lesů ing. Josef Fencel z Kašperských Hor, šéfové železnorudského lesního závodu ing. Leoš Vala a později ing. Václav Roztočil, a hlavně velmi moudrý ředitel lesního závodu v Nýrsku Ing. Rudolf. Sblížil se i s taxátory, hlavně s Ing. Karlem Achsem

k přírodě

a dalšími lesníky z Vojenských lesů a statků - Josefem Mazancem či Ing. Pavlem Krtilem. Zdálo se mu, že teprve ve shodě s nimi, se dá v šumavských lesích někam posunout ochrana přírody. Poznal, že jsou to lidé s respektem k přírodě. Měli v krvi „nеспěchat na les.“ A ochrana přírody představovaná Správou CHKO jim mohla pomoci tento postoj prosazovat i v rámci státního podniku. Současně s tím vším se ale musel pořádně učit místopis! České názvy. Německé názvy. Nechtěl na věky zůstat náplavou z Moravy!

Vedoucí Správy CHKO v Sušici

Po smrti vedoucího Správy Karla Korce v roce 1979 převzal vedení Pavel. Nebyla to snadná doba. „Přeskočil“ na funkci dlouho čekajícího kolegu, a také chtěl, aby se Správa začala skutečně zabývat ochranou přírody. To rozhodně nevyvolávalo nadšení. Nikdo nechtěl měnit zažitá pravidla. Pro tuto výzvu musel Správu připravit. Zavést řád: spisové značky, dodržování termínů, jednotnou strategii komunikace. A také sehnat podklady: pozemkové mapy a tehdy tajné podrobné vojenské mapy nebo první letecké snímky! Začala se plnit první databáze náleží druhů. Správa dosáhla počtu 9 lidí, z toho byli 3 strážci, kteří měli za úkol nejen hlídat území a ověřovat zda jsou dodržovány podmínky souhlasů k rozličným činnostem, ale také udržovat terénní infrastrukturu. Vedle toho tu byl specialista na zemědělskou krajinu, na stavby, jeden člověk na kontakt s veřejností a propagaci, údržbář, sekretářka v jedné roli s dokumentátorkou a šéf.

Nic není zadarmo

Množily se konflikty. Nekompromisní přístup k černým stavbám, omezování státěm adorovaných meliorací, v lesích prodlužování obnovní doby, nejlépe na nekonečno! A nejen konflikty vně ochranné komunity. Nadřazené krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody prosazovalo spíše ochranu druhů. Ochrana větších území, dynamiky ekosystémů nebo jejich zachovalých zbytků nebyla podporována. Ani vlivy vládnoucí strany a její hospodářské cíle nebyly bez kolizí. A uvnitř? Mnozí se se změnou pracovních požadavků nesmířili a odešli. Pochopitelně mnozí se nejdřív zkusili zbavit šéfa. Ale výsledky sice pomalu, ale jistě, přicházely.

Se zahájením prací na místních územích plánech, ale hlavně na územním plánu celé Šumavy, se Pavel seznámil s kolegy z Terplanu Ing. arch. Františkem Marešem a Ing. arch. Svatou Cingrošem a snažil se je ovlivnit ve prospěch ochrany přírody na Šumavě. Vznikl Oborový dokument s prvním návrhem zonace CHKO Šumava. Podařilo se za-

Luzenské údolí z doby, kdy vznikl národní park.

Počátek 90. let při značení památných stromů ve Ferdinandově údolí. Zleva V. Vlk, L. Vodrážka, P. Musiol a L. Mareš.

stavit a oddálit vytěžení zbytků starých lesů. Dokonce odsunout nebo zastavit velké odvodňovací projekty. Ve vojenském prostoru Dobrá Voda se podařilo zastavit zcela destruktivní plány: vytěžení více jak 70 ha ojedinělé geografické varianty boru pro tankové cvičiště, nahradit tankové brody mostky, zachránit staré solitérní stromy.

A národní park?

Byl to jen sen někde v pozadí. Nedosažitelný vzdálený sen! Bylo motivující chránit přírodu s myšlenkou, že je to – možná – pro budoucí národní park. Přesto v něj v 80. letech nikdo vážně nevěřil. Nakonec se ale zhmotnil. A Pavel byl u jeho tvorby. Dokonce i starý Láďa Vodák! A když se Pavla ptám, co tomu říká dnes, odpovídá: „...já myslím, že moc chvátáte... Spěcháte se zásahy. V těžbě, výchově, vysazování nových stromů.“ A když zvedám trochu tázavě a trochu s podivem obočí, dokončuje: „...víc respektu k přírodě! A nechvátat. Ona sama ukáže...“

Pavel Hubený

Správa Národního parku Šumava
pavel.hubeny@npsumava.cz

Tým CHKO Šumava v Sušici pod vedením P. Musiola mnoho let usiloval o vyhlášení státní přírodní rezervace Modravské slatě. Povedlo se v roce 1989...

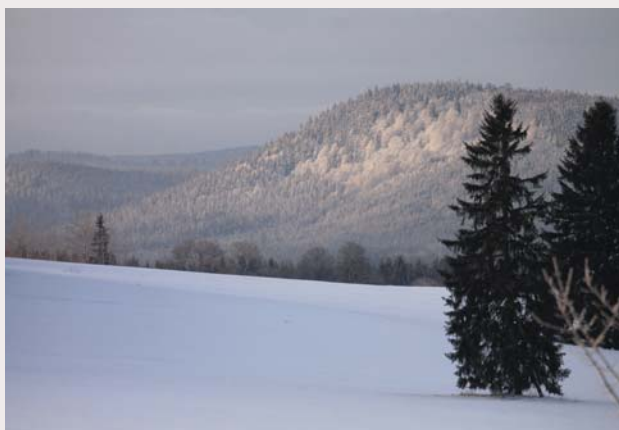
Karel Klostermann: Bílý samum

Jedna z posledních chalup bývalých Pasek, v údolí v pozadí močál...

V roce 2023 uplyne 60 let od vzniku Chráněné krajinné oblasti Šumava. A také 100 let od smrti šumavského spisovatele Karla Klostermanna. Ten své příběhy situoval často právě do území, které bylo později chráněno. Jeho příběhy pocházejí z druhé poloviny 19. století, tedy z časů, kdy byla krajina Šumavy člověkem nejvíce pozměněna, a také nejhustěji zalidněna. Rád bych vám ukázal několik Klostermannových příběhů, které se odehrály v konkrétních oblastech pozdější CHKO Šumava.

Bílý samum

Tragický příběh smrti několika dětí zahynuvších při cestě ze školy popsal Karel Klostermann v příběhu Bílý samum. Podle dobových záznamů se událost udála poněkud jinak a pravděpodobně i jinde (zcela mimo Šumavu), to ale nic nemění na skutečnosti, že Klostermann své drama umístil na území dnešní Chráněné krajinné oblasti Šumava. A použil pro něj reálné dobové krajinné kulisy. Příběh popisuje událost o zhruba 70 let starší, než vznikla CHKO. Samum je název pro horký a suchý africký vítr. V šumavském příběhu jde o hustou sněhovou vánici...

Vrch Vyhlička, dříve Tafelberg.

Pohled od bývalých Pasek k Borovým Ladám.

Drama

Povídka ilustruje nejednoduchou dobu: státní aparát tlačil na rodiče, aby posílali děti do školy. Vyhržoval sankcemi. Přitom mnoha venkovským rodičům povinná školní docházka připadala zbytečnou. Přesto pod tlakem úřadů začali děti do školy posílat. A pak, jednoho lednového dne, kdy děti opustily školu na Pasekách a vydaly se domů na Hutě a na Pláně, začalo silně sněžit. Děti nedokázaly dojít domů a umrzly pod závějí sněhu někde mezi dnešním penzionem U Babůrka a východním okrajem No-

vých Hutí. Napadaly tehdy místy na dva sáhy sněhu (3,8 m). Při čtení mrazí a svírá se kolem žaludku. Alespoň těm, kteří mají děti...

Krajina příběhu

„Roztroušené chalupy a statky po širé pláni, po svazích, omšené hory, příbytky i lesy v sněhu jako v hrobě, kalné nízké nebe, v husté páry zahalené, jakoby se neklenu nad smutným, jednotvárným krajem, ba, jakoby těžkým smutečným rouchem vše přikryti

chtělo. Nikde človíčka, tu a tam prošlapaná cestička k jednotlivým statečkům, stopy v sněhu jako černé díry...“ Tak popisuje Karel Klostermann náladu onoho lednového dne, poté, co rodiče začali hledat své ztracené děti v pusté krajině mezi Pláněmi a Pasekami. Podle historické mapy z konce 19. století to byla odlesněná krajina s nálety jednotlivých stromů, cesta na Pláně vedla jižně od dnešní silnice a křižovatky silnic blízko penzionu U Babůrka, severním krajem Malého Královského močálu. Dnes tu roste les, místy hodně podmáčený. Celá krajina se změnila. Zatímco dnes se Nové Hutě tváří jako celkem kompaktní ves soustředěná hlavně kolem silnice a okolní krajina je neobydlená, dříve byl celý prostor mezi Pláněmi, Pasekami a Šindlovem posetý roztroušenými domky, usedlostmi či dvory. Chalupy na staré mapě vypadají, jako rozsypané korále. Takže není ani snadné najít místo, kde by se děti mohly ztratit. Planina na okraji Královského močálu představovala mezi nejbližšími domy více jak půl kilometru neosídlené a ve sněhové vánici zcela nepřehledné půdy. Pokud by děti ztratily cestu a vydaly se jižněji, dostaly by se do prostoru zcela neobydleného, který měl rozlohu zhruba jednoho čtverečního kilometru. Ten je ale na tehdejší poměry jediným takto pustým místem a je málo pravděpodobné, že by se tam děti pustily (šly by totiž z kopce, zatímco cesta domů vedla do kopce). I tato skutečnost ukazuje na to, že příběh a krajina k sobě dobře nepasují.

...a jak vypadá dnes?

Bývalý Královský močál ležel v místě dnešní Pasecké slati. Škola na Pasekách už dávno nestojí. Většina původních Pasek zmizela, zachovalo se jen pár chalup směrem

k Šindlovu a skupina starých stromů. Je odtud vidět na něco přes kilometr vzdálené Nové Hutě. Močál byl později výrazně odvodněný. Odvodňování začalo už v 19. století, nejdrastičtěji se do močálu zasáhlo v druhé polovině 20. století, kdy byla většina pramenišť a potůčků tzv. zmeliorována – tedy zakopána do trubek a vedena pod zemí. Povrch byl odvodněný dosti hlubokými odvodňovacími příkopy. Přesto je jádro Pasecké slati dodnes dosti mokré a bažinaté. Odvodnění však způsobilo, že jej postupně zarůstá místy řídký, jinde hustý nálet bříz a smrků. Od roku 2000 je Pasecká slat' chráněná jako přírodní památka. Nejmokřejší místo leží kolem soutoku Lčovického a Vydřího potoka.

Větší pustina, ale mírnější zimy

Nejvíce se změnila struktura a funkce zástavby, a také využívání krajiny. Zatímco v 19. století byly po celé krajině rozptýlené domky s políčky, loukami a zahrádkami, dnes se zástavba soustředí především do prostoru Nových Hutí. Z původních rozptýlených chalup dodnes přežilo jen pár. Téměř zmizely osady Paseky i Pláně. Políčka se změnila na pastviny a Královský močál na neobdělávanou, zčásti lesem porostlou mokřinu. Krajina se tedy od dob Klostermannových změnila výrazně. Přibylo pustých a nepřehledných míst. Pro dnešní návštěvníky přírody nastala ale jedna výhoda, která je chrání před opakovaním dramatu s dětmi: zimy už nebyvají tak dramatické. Padá totiž mnohem méně sněhu...

Pavel Hubený

Správa Národního parku Šumava
pavel.hubeny@npsumava.cz

Ves Paseky s velkým močalem v polovině 20. století.

Stejné místo dnes - ves téměř zanikla a Paseckou slat' pokryl les.

Od Zadní Zvonkové podél Schwarzen

Výlet pro cyklisty i pro pěší po východní části CHKO Šumava, od jejíhož založení uplyne v letošním roce 60 let.

Bývalá Zadní Zvonková - kostel J. Nepomuckého a fara (nyní muzeum).

Doprava do výchozího místa

V letošním letním výletě se vydáme po okruhu ve východní části CHKO Šumava v oblasti vodní nádrže Lipno s východištěm trasy v bývalé obci Zadní Zvonková (1).

Pro pěší turisty, kteří využívají veřejnou dopravu, není spojení příliš výhodné. Jediný možný autobusový spoj je do Přední Zvonkové, který vyjíždí brzy ráno od železniční stanice Nová Pec (zpět v 16 hodin odpoledne), ale v době letních prázdnin nejezdí. Nejbližší železniční stanice je v Horní Plané, Ta je však s využitím přívozu přes lipenskou nádrž Horní Planá – Bližší Lhota od Přední Zvonkové vzdálená 5 km a vhodná jen pro cykloturisty. Přední Zvonková leží na trase okruhu, takže bude pro ně výchozím místem.

Motorizovaní turisté si mohou zvolit příjezd přímo do Zadní Zvonkové po silnici z Nové Pece nebo z Horní Plané přes Bližší Lhotu zmíněným přívozem.

Přední a Zadní Zvonková

Z bývalé velké německé obce Glöckelberg, která zanikla v 50. letech minulého století, se do současnosti zachovala jen malá obec Přední Zvonková. Zadní Zvonková byla po odsunu německého obyvatelstva srovnána se zemí. Zůstal jen kostel sv. Jana Nepomuckého z 18. století, fara a jeden dům (dnes penzion Marie). Za pomoci německých rodáků byl v letech 1990-92 renovován kostel sv. Jana Nepomuckého a přilehlý hřbitov, kde se dnes nachází 100 původních náhrobků. Fara byla opravena až na konci 90. let 20. století a je v ní umístěno malé muzeum se jménem J. Urzidiila, který sem často jezdil. Ve 2 místnostech jsou vystaveny dobové fotografie, předměty a nástroje z historie zaniklé obce. Nynější penzion Marie, kde je možné občerstvení, stojí u Schwarzenberského kanálu cca 300 m od parkoviště naproti kostelu u silnice k hraničnímu přechodu Zadní Zvonková /

Mapka trasy s trasovými body, na něž je odkaz v textu. (vytvořeno na podkladu turistické mapy z webu Mapy.cz)

Schöneben (1), které je výchozím místem naší trasy.

Schwarzenberský kanál

Zachované a renovované stavby Zadní Zvonkové stojí přímo Schwarzenberského kanálu, který byl v tomto úseku (od Medvědího potoka až po státní hranici s Rakouskem na potoce Pestřice) v roce 2012 v délce 3,2 km zrekonstruován (2). Probíhá tady tzv. Stará část kanálu, dokončená v roce 1793 na Jeleních Vrších, čímž byl zrealizován záměr stavitele Josefa Rosenauera spojit povodí Vltavy a Dunaje. Dříví ze Šumavy se tak mohlo plavit až do Vídně. Později, až 17 let po Ro-

Schwarzenberského kanálu a Lipenské nádrže

senauerově smrti, proběhla v letech 1821 – 1823 výstavba Nového kanálu od Jeleních vrchů k bavorské hranici pod Třístoličnickem. Unikátní vodní dílo bylo v roce 2014 vyhlášeno národní kulturní památkou. O velkém významu tohoto historického technického díla svědčí rekonstrukce provedené na několika úsecích. Podílely se na nich Lesy ČR, Správa NP Šumava a rakouští partneři. Poslední rekonstrukce proběhla v roce 2021 od bývalé osady Růžový Vrch ke spáditému úseku Morau v Rakousku, jenž ústí do řeky Große Mühl.

Trasa začíná u bývalé fary (nyní muzeum) (2) a vede po modré TZC (totožné s cyklotrasou EV13) souběžně se zrekonstruovaným úsekem Schwarzenberského kanálu ke státní hranici s Rakouskem. V místě, kde protíná silnici k hraničnímu přechodu Zadní Zvonková / Schöneben se zastavte (3). Stojí tady kamenný sloup s kovovým křížem z roku 1740 a naproti němu Andreasovo stavidlo zrekonstruované v roce 2012. Najdete tady také informační tabuli, na níž jsou podrobné informace a mapka průběhu celého Schwarzenberského kanálu. Po 1,5 km protíná kanál potok Pestřice, jímž probíhá státní hranice s Rakouskem (4). Kanál odtud pokračuje Rakouskem až k potoku Igelbach, kde se vrací na českou stranu. Hraniční přechod Pestřice/Sonnenwald přejdete po můstku a po 400 m se můžete občerstvit v restauraci Jausenstation Blauer Hirsch (5), která je součástí malé osady Sonnenwald. Podobně jako na potoce Pestřice se i na dalších částech kanálu, kde jej protínají potoky setkáte se stavidly: Kesselbach (6), Wössenbach (7), Irrenwaldbach (8), Schrollenbach (9). Jsou to dů-

Schwarzenberský kanál a Restaurace Jausenstation Blauer Hirsch Sonnenwald.

Stavidlo na Schrollenbachu.

Andreasovo stavidlo a kamenný sloup s kovovým křížem z roku 1740.

Hraniční přechod a stavidlo na potoce Pestřice.

ležitě stavební součásti, které umožňovaly regulovat množství vody napouštěné do kanálu a při plavení dříví zajistit potřebné zásobování vodou. U většiny z nich jsou vybudována odpočinková místa (lavičky a stoly). Po 700 m od stavidla na Schrollenbachu (10) mohou pěší turisté odbočit na spojovací stezku k silnici na hraniční přechod Dientdorf/Kyselov (11). Jinak pokračovat 400 m podél kanálu na tutéž silnici. Přes hraniční přechod (12) sejdete 2 km po silnici na rozcestí Kyselov (13).

Návrat do výchozího místa

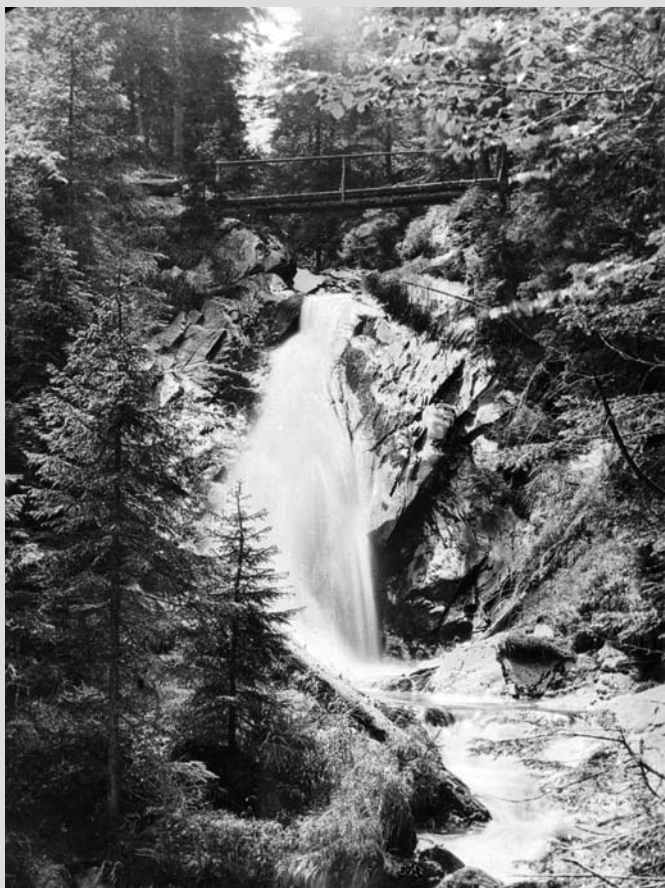
Po pravém břehu lipenské nádrže po červené TZC (totožná s cyklostezkou 1033) poměrně poškozenou asfaltovou silničkou pokračujte kolem Kyselovské (14) a Račinské (15) zátoky přes Přední Zvonkovou na parkoviště u Zadní Zvonkové (17). Pěší mohou také použít stezku od Račinské zátoky kolem Pestřického vrchu a na cyklostezku se před Přední Zvonkovou napojit (16). Okruh naší trasy měří 24 km, je nenáročný na výškové rozdíly, jako celodenní výlet ji zvládnou bez problémů i pěší turisté, ale svojí délkou se spíše hodí pro cykloturisty. Příznivá je i za horkého slunečného počasí, protože celý úsek podél Schwarzenberského kanálu a navazující část až ke Kyselovské zátok (zhruba ¾ trasy) probíhá lesem nebo mezi porostem.

František Janout
janout.frantisek@seznam.cz

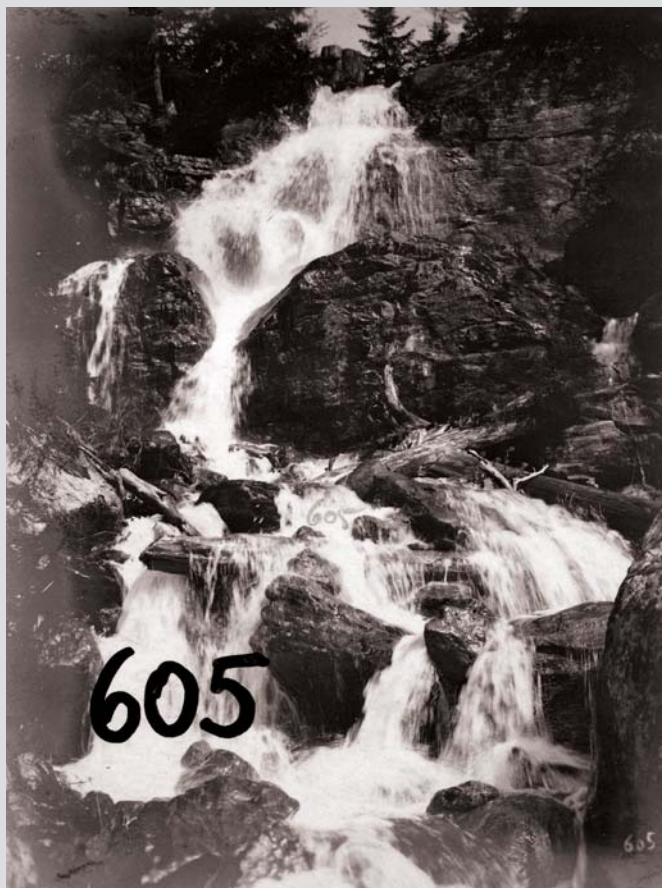
Šumava před sto lety

na snímcích Fotoateliéru Seidel XXX.

Museum Fotoateliér Seidel v Českém Krumlově ukrývá ve svém fotografickém archivu na 140 000 snímků z období před 100 lety. Legendární „kronikář Šumavy“ fotograf Josef Seidel a jeho syn František zachytili na svých snímcích dávnou tvář šumavské přírody a krajiny. Postupně Vám ji představujeme...

*Klammerlochfall / Bílá strž. Negativ číslo 519.
Foto: Josef Seidel, mezi lety 1910 – 1915.*

Josefem Seidelem nepopsaný snímek vodopádu Geigenbachfall s číslem negativu 605. Foto: před rokem 1915.

Museum Fotoateliér Seidel je otevřeno 15 let

Každý rok je nějaké jubileum, kdo chce, ten najde. Tak se to říká. My hledat nemusíme. CHKO Šumava má sice 60 let, ale do důchodu se evidentně nechystá. Stejně tak Museum Fotoateliér Seidel nepodalो přihlášku na střední školu, přestože je mu patnáct. Ano slavíme společně, například jubilejním XXX. -tým pokračováním seriálu „Šumava před sto lety na snímcích Fotoateliéru Seidel“.

Po dlouhých a složitých přípravách koupil Českokrumlovský rozvojový fond v roce 2005 původní fotografický ateliér v Linecké ulici. Ještě ve stejném roce se podařilo získat dostatek finančních prostředků k zahájení revitalizace domu a otevření muzea. Díky finanční podpoře z rakouských a bavorských

dotačních programů bylo možné muzeum otevřít už za pouhé tři roky od zahájení prací, v červnu 2008.

Téměř 150 000 návštěvníků navštívilo od otevření muzea třináct místností secesní vily s unikátní expozicí. Mnozí z nich si odnesli své fotografie zhotovené v původním fotoateliéru s prosklenou střešou. Jiní získali reprodukce dobových snímků Šumavy vytvořené podle originálních negativů Josefa a Františka Seidelových. Čtenáři si oblíbili edici knih Seidelova Šumava, která mapuje práci Fotoateliéru Seidel i život Šumavanů. I díky spolupráci NP Šumava a Musea Fotoateliér Seidel, která nastala po letech opatrného ožukávání z obou stran, bylo po Šumavě vidět několik

výstav fotografií, společně pořádáme přednášky či každoroční fotografický koutek na Rokytě. Jedním z nejviditelnějších projektů spolupráce je projekt Historické album Šumavy v podobě otevřené knihy se starými fotografiemi položené na stolku v místě zaniklé obce na nejméně třiceti místech.

Josef Seidel i jeho syn František nám zanechali fotografie nejen zaniklých míst, ale i těch, které by měly zůstat na Šumavě napořád, třeba jako národní památkové rezervace. Jedním z nich je Bílá strž, která leží v katastru obcí Hamry a Hojsova Stráž. Údolí Bílého potoka se stejnojmenným vodopádem vytváří mnoho kaskád a vodopádů. Josef Seidel jako autor budoucí pohlednice fotografoval nejza-

Hleďte zmizelou podobu šumavské krajiny v databance starých fotografií na www.seidel.cz a v Museu Fotoateliér Seidel v Českém Krumlově.

jímavější část Bílé strže, kterou obdivovali již první turisté na Šumavě dávno před vyhlášením rezervace. K vodopádu se vypravil někdy patrně roku 1910 a vytvořil pohlednici s názvem Klammerlochfall s číslem negativu 519. Na všech postupně vydávaných pohlednicích je vidět stále stejný, asi šestnáctiletý smrček, jako důkaz použití pouze jednoho negativu. Autor nepotřeboval žádný další záběr po několik desetiletí, možná nebyla jiná nová objednávka. Je také možné, že se lokalita neměnila tak, aby bylo nutné změnu dokumentovat. I na bavorské straně hraničních lesů tečou potoky z pramenišť ve velkých výškách a cestou dolů k velkým řekám skáčou po kamenech k potěše všech kolemjdoucích. Nejnavštěvovanější je potok Riesbach se svými vodopády. S odstupem několika málo let navštívil Josef Seidel obě známé přírodní pa-

Hamry / Hammern výchozí místo k Bílé strži a vrcholům Ostrého. Foto: Josef Seidel, asi 1925.

Hamry / Hammern výchozí místo k Bílé strži a vrcholům Ostrého. Foto: František Seidel, 1939.

Fotografie zaslané firmě Tscharek k tisku pohlednice s textem: Rieslochfälle b. Bodenmais. Unterer Teil. Foto: Josef Seidel, 1910 – 1915.

Rieslochfälle bei Bodenmais. Hinterer Teil. Fallbaumská Řezná. Foto: Josef Seidel, 1910 – 1915.

mátky. V Bavorsku byl později snad jen o dva, tři roky. Snad proto, že Riesbach má několik zajímavých a přístupných míst s divokou vodou, odtud fotograf přinesl dva záběry. Nazval je horním a dolním dílem pod jediným číslem negativu 607. Na jedné z dochovaných pohlednic je uveden český název Fallbaumská Řezná s číslem 607/I. Pohlednice byla vyrobena přímým kopírováním negativu na fotografický papír ve Fotoateliéru Seidel jistě po roce 1925, kdy byly vyžadované jako pohlednice už pouze černobílé snímky. Text napovídá, že zřejmě v první polovině minulého století se pro česky mluvící zákazníky nepoužíval německý výraz Riesbach, ale název český. Dnes nemáme v Českém Krumlově dostatek studijního materiálu k potvrzení, že vodopád na snímku je skutečně z Riesbachu. Kde vzal

Josef Seidel výraz Fallbaumská Řezná? Jeden z pramenných toků Řezné je Řezná - německy Grosser (Schwarzer) Regen pramenící pod Pancířem. Německý název Fallbaum nesou na Šumavě dva vrcholy. Jeden, který bude mít sotva něco společného s Riesbachem, je Javoří vrch 1 139 m n. m. nad Javoří Pilou. Zajímavěji se jeví Polom 1 295 m n. m., výrazná hora na české straně hranice 4 km východně od Železných Rud. Hlavní evropské rozvodí přechází přes vrchol a na bavorskou stranu teče voda potokem Debrník přes Řeznou a Dunaj až do Černého moře. Na německých mapách je potok Debrník pojmenován ekvivalentem Deffernik, stopa po Řezné žádná. Ale Pancíř s Řeznou je docela blízko od Polomu. Budeme rádi, když nám zvláštní popisek někdo vysvětlí. Vodopády na Železnorudsku doplňuje ještě další pohlednice z díla Josefa Seidela s číslem 605. Skleněný negativ se nedochoval, pouze snímek z alba pohlednic. Do alba jsou pohlednice vlepené, není možné číst předpokládaný popisec na rubu pohlednice. Snad se jedná o Geigenbachfall pod Velkým Javorským jezerem. Jubilejní článek doplňují pohlednice z Hamrů odkud se vydávali turisté k vodopádům Bílé strže a na vrcholy Ostrého.

Na závěr 30. dílu bychom rádi připojili poděkování za možnost publikovat dobové snímky Šumavy z produkce Fotoateliéru Seidel a ukázat tak dílo Josefa a Františka Seidelových čtenářům tohoto časopisu.

Zdena Mrázková, Petr Hudičák
Museum Fotoatelier Seidel,
Český Krumlov
hudicak@seidel.cz

Program „Dostupná Šumava“ v roce 2023

Již od roku 2000 nabízí Správa Národního parku Šumava společně se smluvním dopravcem program DOSTUPNÁ ŠUMAVA, který je určený pro seniory a osoby se sníženou mobilitou. Jde o cyklus autobusových zájezdů po Národním parku Šumava na místa, kam nevede žádná veřejná cesta a návštěvníci se tam mohou dostat pouze pěšky nebo na kole. Exkurze se konají mimo hlavní turistickou sezónu, tj. od poloviny května do konce června, a pak po celé září a říjen. Předem je nutné si rezervovat místo. Od letoška pouze na základě zakoupené místenky prostřednictvím systému AMSBus (např. Plzeň – Centrální autobusové nádraží (CAN); Sušice – Městské informační centrum, Vimperk – Autobusové nádraží a jinde) nebo přes internet v e-shopu z adresy www.amsbus.cz/csadplzen. Informační telefonní infolinka (Z-Group Bus, divize ČSAD autobusy Plzeň): 602 533 691. A letošní novinkou je trasa směřující po letech opět na Březník, Knížecí Pláně a na podzim i na Poledník. Pokud již volné místo letos neseženete, tak nezapomejte, trasa by měla být v nabídce ještě v dalších letech. Přejeme všem milovníkům Šumavy příjemné zážitky ze šumavské divočiny!

Josef Štemberk

Kalendář národních parků Šumava a Bavorský les

Vyšel již desátý společný kalendář „Divočina bez hranic 2024“ obou správ národních parků. Letos na téma tlející dřevo, které je v národních parcích Šumava a Bavorský les všudypřítomné.

Fascinující krásu tlejícího dřeva, dotvářející obraz divoké přírody, ukazují snímky našich fotografů. Budeme rádi, když takto naše příroda vstoupí do Vašich domovů, stejně tak nám bude ctí, pokud náš kalendář přijmete jako pozvánku do skutečné divočiny!

K dostání je na informačních střediscích Správy Národního parku Šumava i na e-shopu Správy.

Redakce

Nové materiály pro ubytované v Národním parku Šumava

Již v tomto roce naleznou ubytování hosté v regionu Národního parku Šumava na pokoji svého vybraného hotelu, penzionu nebo apartmánu kompletní tištěné informace o národním parku a celém regionu Šumavy. Jedná se o set informačních listů spojený do šanonu. Na celkem 40 listech jsou představeny především všechny výletní cíle v celém regionu Šumavy. Zvlášť jsou představeny nabídky a možnosti pro návštěvníky s pohybovým omezením, za deštivého počasí, do Národního parku Bavorský les a mnoho dalších. Za velmi důležité považujeme apel na využívání veřejné dopravy v regionu chráněných území. Nechybí samozřejmě informace o unikátnosti území národního parku a pravidlech chování v tomto nejpřísněji chráněném území v ČR.

J. Štemberk, P. Střelečková

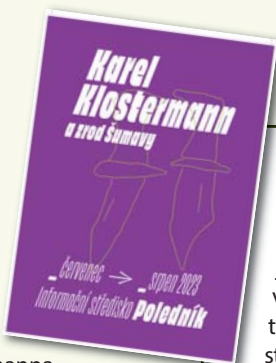

Projekt je spolufinancován Státním fondem životního prostředí ČR na základě rozhodnutí ministra životního prostředí v rámci projektu: „Vzdělávání a osvěta poskytovatelů služeb cestovního ruchu v Národním parku Šumava, reg.č. 1210600090“.

Karel Klostermann znova na Šumavě. Výstava na Poledníku

V letošním roce uběhne sto let od úmrtí „spisovatele Šumavy“ Karla Klostermanna (1848–1923). K této příležitosti připravila Filozofická fakulta Jihočeské univerzity rozsáhlou výstavu s příznačným titulem *Karel Klostermann a zrod Šumavy*. Výstava přináší nový výklad jeho role jako dokumentaristy staré Šumavy a svědka jejího zániku. Zároveň ho představí jako populárního autora prudce se rozvíjejícího knižního trhu konce 19. století. Expozice bude po celé léto k vidění v prostorách vyhlídkové věže na Poledníku.

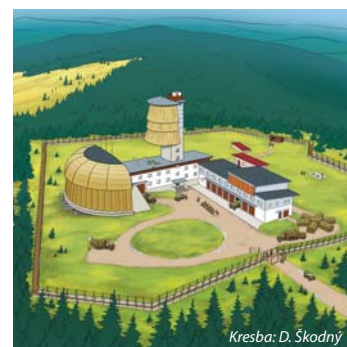

Michal Hořejší

Nová stálá expozice

Rozhledna Poledník byla poprvé slavnostně otevřena pro veřejnost 18. července 1998 a první stálou expozicí se pochopitelně stala historie využití objektu pro vojenské účely v letech 1968 až 1989. Po kompletní rekonstrukci v roce 2021 byla věž v následujícím roce znovu otevřena pro veřejnost s dočasnou expozicí. Od letoška byla nahrazena kompletní novou výstavou představující tato hlavní témata: historie Poledníku, železná opona a vývoj lesa na Poledníku v nejvyšším patře věže. Expozice je zčásti interaktivní a měla by být zajímavá jak pro pamětníky „dob minulých“, tak děti, kteří mohou ledacos poznávat anebo si zkusit zaměřit vlastní domov dle azimutu. Před návštěvou si prosím ověřte otevírací dobu a podmínky pro vstup související s omezenou kapacitou návštěvníků v rozhledně v jeden okamžik. Děkujeme za pochopení.

Josef Štemberk

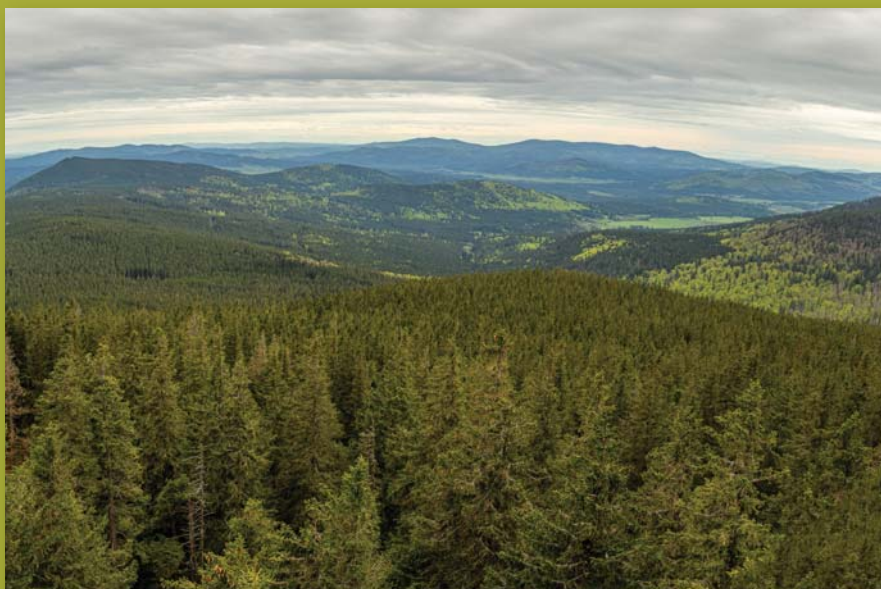

Kresba: D. Škodný

Chráněná krajinná oblast Šumava z výšky

Pohled z hrádku Vítkův kámen (1 035 m n. m.) nabídne dominantu Lipna, svahy s Knížecím stolcem a výhledy až ke Kletí.

Rozhledna na Boubíně (1 362 m n. m.) nabízí pohled na „zelenou Šumavu“ v jeho okolí. Někdy se naskytne výhled až k Alpám.

Velký a malý Ostrý ze Svarohu. Po výstupu na Svaroh (1 334 m n. m.) z německé strany se naskytne překrásné výhledy i na Velký a Malý Ostrý – také nazývané Prsa Matky Boží.

ISSN 0862-5166

www.npsumava.cz

58141900000062